

Okulöncesi Dönem Çocukların Eğitiminde Babaların Rolü: Nitel Bir Analiz¹ Özlem Kutluana², Gülsün Şahan³

Öz

Çocuğun her dönemde olduğu gibi okulöncesi dönem eğitiminde de babaların büyük görev ve önemi bulunmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde çocuk yetiştirme konusunda mevcut geleneksel görüş ve tutumlar ve babaların çalışma hayatlarından dolayı çocuklarının okulöncesi dönem eğitiminde gereğince rol almadıkları ve bu konuda anneleri yalnız bıraktıkları görülmektedir. Bu çalışmanın amacı üç-altı yaş okulöncesi dönem çocukların eğitiminde babaların rol alma durumlarını babaların, annelerin ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda belirlemektir. Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılında Karadeniz de bir il merkezinde çocuğu üç-altı yaş anaokuluna devam eden gönüllü beş baba, beş anne ve beş okulöncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Nitel araştırma yöntemlerinden betimsel model ile tasarlanan bu çalışmada görüşme tekniği ile araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu olan "Okulöncesi Dönem Çocukların Babalarının Eğitime Katılma Durumlarını Belirleme Formu" kullanılmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda babaların, çocuklarının eğitimine yönelik en çok eğitici oyun oynadıkları, ev ödevlerine yardımcı oldukları, okul ihtiyaçlarıyla ilgilendikleri ve çocukların okula gidiş-gelişlerini sağladıkları en az ise okul toplantılarına ve aile katılım çalışmalarına katıldıkları, çocuğun ilgisini çekecek oyun, deney ve hikâye araştırdıkları saptanmıştır. Yine araştırmaya göre babaların çocukların eğitimine katılımını, anne ve babalar yeterli görürken öğretmenlerin yetersiz gördüğü belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Okulöncesi, Çocuk eğitimi, Babalık rolü,

The Role of Fathers in the Education of Preschool Children: A Qualitative Analysis

Abstract

As in every period of the child, fathers have a great duty and importance in preschool education. However, when the studies are examined, it is seen that due to the current traditional views and attitudes about child rearing and the working lives of the fathers, their children do not play a role in preschool education and leave the mothers alone. The aim of this study is to determine the role of fathers in the education of preschool children aged three-six years in line with the opinions of fathers, spouses and teachers. The research was carried out with five volunteers, five mothers and five preschool teachers whose children attend kindergarten at the age of three-six in a city center in the Black Sea in the 2019-2020 academic year. In this study, which was designed with a descriptive model, which is one of the qualitative research methods, the semi-structured interview technique developed by the researcher, "Form for Determining the Participation Status of Fathers of Preschool Children" was used. The data obtained from the interview form were analyzed by content analysis. As a result of the research, it was determined that fathers played the most educational games for their children, helped with school assignments, were interested in school needs, and at least attended school meetings, attended family participation studies, researched games, experiments and stories to attract the attention of the child. Again according to the research, it was determined that the teachers considered the participation of the fathers in the education of the children sufficient while the parents considered it insufficient.

Keywords: Preschool, Child Education, Paternity role

Gönderim Tarihi (Received): 08.12.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 22.02.2021

¹ Bu çalışma 17-22 Kasım 2020 EYFOR 11'de sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

Bu araştırma 2020 yılı öncesi araştırma verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

² MEB Öğretmen, Yüksek Lisans öğrencisi, ozlemyukse122@hotmail.com ORCID: 0000-0002-7726-4923

³ Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gsahan@bartin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1215-9727

Giriş

Aile; dünyaya gelen çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte onun güven, sevgi gibi duygusal ihtiyaçlarını da karşılayan, sosyalleşme sürecinde ona yardımcı olan, kısaca çocuğun hayatını şekillendirip ona yön veren kurumdur. Dünya ya gözünü açmış her çocuk yaşamını sürdürebileceği bilgi ve becerilerden yoksundur. Bu bilgi ve beceri kazanma ortamı ilk olarak ailede gerçekleşmektedir. Çocuklar her gelişim eğitim döneminde ebeveynlerinden olumlu ve olumsuz davranış ve alışkanlıklar kazanmaktadırlar. Lamb (1997), Güngörmüş (2003), Kuzucu (2011) ve Taşkın (2011) yapılan çalışmalarda ebeveyn olarak vurgulanın genellikle anne olduğunu ve daha çok annenin çocuk gelişimi ve eğitimindeki rolü üzerine çalışmalar yapıldığını belirterek baba rolünün görmezden gelindiğine vurgu yapmışlardır. Son zamanlarda artık babalarında anne kadar önemli olduğu konusu üzerinde durulmaya başlanmıştır (Şahin ve Özbey, 2007; Yavuzer, 2017). Koçak ve Yılmaz (2020) çocuk edebiyatı alanındaki eserlerde erkek ve baba rolünün öne çıktığını ve bu rolün geçmişten günümüze daha anlayışlı ve sakin bir duruş sergilediğini belirtmektedirler. Çocukların ilk öğretmenleri ailelerdir. Çocuğun aile ortamında gerçekleştirdiği doğal öğrenmeler öğretmen tarafından okul ortamında yapılandırılarak yaptığı öğrenmelerden daha etkilidir. Çocuğun ilk yaşam yıllarında ebeveynler günlük yaşantıları içerisinde çocuklarının çevreyle etkileşim ile araştırma yapmalarına ve rol model olarak gözlem ve taklit yoluyla hayatı öğrenmelerine olanak sağlarlar (Önder, 2004). Yaşamın ilk yıllarındaki gelişim ve öğrenme çok hızlıdır ve bu yaşlarda edinilen tecrübeler gelecek yıllara temel oluşturmaktadır. Çocuğun ileride nasıl bir insan olacağını ilk yıllarında yaşadığı ortam ve etkisi altında bulunduğu yakın çevre ve ailesi belirlemektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile içerisinde çocuğun tüm sorumluluğu üstlenen ve toplum tarafından da birincil görevi sayılan genellikle annelerdir. Bu durumda babaların çocuğa olan katkısı ve önemi görmezden gelinmektedir (Taşkın, 2011). Okulöncesi dönemdeki gelişmeler çocukların sonraki yaşamlarını şekillendirmesi ve sağlıklı toplumların oluşabilmesi açısından önemlidir. Poyraz ve Dere (2003) yaptıkları çalışmada zihinsel gelişimi yaşlara göre incelemiş ve zihinsel gelişimin %50 sinin 4 yaşına kadar oluştuğunu, %30'unun 4-8 yaşların arasında oluştuğunu ve %20'sinin ise 8-17 yaşları arasında oluştuğunu belirtmişlerdir. Bu bakımdan erken yaşlardaki eğitimin önemi büyüktür. Çocuğun beceri ve yeteneklerini geliştirmek, ona rehberlik etmek ve yol göstermek çocuğun beceri ve yeteneklerini geliştirmesi bakımından oldukça önemlidir (Akduman, 2012).

Aile katılımın amacı; anne babalara eğitim vererek ailenin okulöncesi eğitimine desteklerini sağlamak, çocukların büyüme ve gelişimlerine yardımcı olmak ve okul başarısı konusunda çocukların önündeki engelleri ortadan kaldırmaktır. Aile katılım programlarının devamlılığı, hazırlanan programın iyi planlanmış olması ve ailenin çocuk eğitimi konusunda ihtiyaçlarına yönelik olmasına bağlıdır (Gürşimşek, Kefi ve Girgin, 2007). Yazgan (2000) ve Lamb (2000) baba ile çocuğun birlikte geçirdikleri kaliteli zamanın artması ve birlikte yaşamı yakından paylaşmaları ile aralarındaki bağın kuvvetlendiğini ve ilişkilerini zenginleştirdiğini ifade etmişlerdir. Aile katılım programlarına babaların yeterince katılmama sebebi; babaların programda kendilerinin yetersiz kalacağı endişesi, programı düzenleyen kişilerin babalara yaklaşım biçimi, annelerden kaynaklanan engeller ve babalara uygun olmayan program içerikleridir. Çocukların eğitiminde etkin rol alan babaların çocukları; zihinsel, akademik ve dil becerileri ve sosyal uyum, bağımsız davranabilme becerileri bakımından aktif rol almayan babalara göre daha başarılı oldukları saptanmıştır. Ayrıca eşiyile daha olumlu ilişki içinde olan babaların çocuklarına daha fazla zaman ayırdıkları belirtilmiştir (Gürşimşek, Kefi ve Girgin, 2007).

Kadınların çalışma hayatına girme oranının artmasıyla üstlendikleri sorumluluklarda artarak özellikle çocuk bakımında yardıma ihtiyaç duymaya başlamışlardır. Bu durum çocuk bakımı ve yetiştirilmesi konusunda anneyi birinci sorumlu kılan geleneksel görüşün değişerek babayı da işin merkezine alan görüşün yaygınlaşmaya başlamasına etken olmuştur. Günümüzde babalar artık çocuklarıyla sadece oyun oynamakla kalmayıp, çocuklarını kucaklayıp her yeri gezdiren, çocuklarının banyo, uyku, yemek- içmek gibi temel ihtiyaçlarını yapmaktan onur duyan babaların sayısı artmaktadır. Çocuğun

sorumluluğunu ve bakımını üstlenen kişi sayısının artmasıyla rol model alacağı kişi sayısı da artmaktadır, bu da çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi için oldukça önemlidir. Babanın çocuğun yetiştirilmesinde ve ev işlerinde anneye olan yardımı aile ilişkilerinin güçlenmesi sağlamaktadır. Annelerin olduğu kadar babaların da eğitime ihtiyacı vardır; ancak ülkemizde ne yazık ki yeterli düzeyde babaların ihtiyaç duyduğu konularda onları destekleyebilecek eğitim programları bulunmamaktadır (Anliak, 2004). Özen (2009) çalışmasında anneyi temel bakım yapan ebeveyn olarak adlandırırken, babayı ise aynı bağlamda “katkı sağlayıcı” olarak nitelendirmiştir. Ayrıca kız çocuklarını anneye, erkek çocuklarının ise babayla daha çok etkileşim içinde olabileceklerini ifade etmiştir. Araştırmanın sonucuna göre çocukların daha çok çocukluk döneminde anneleriyle etkileşim içinde olduğunu, babalar ile ise daha çok ergenlik döneminde etkileşim içinde olduklarını belirtmiştir. Taşkın (2011) yaptığı çalışmada; babanın aynı zamanda annenin eşi olmasından ötürü çocukla direk etkileşime geçmesi bile iyi bir eş olarak ve annenin çocuğuna olan davranışlarında izin verici olması yönüyle bile dolaylı yoldan görev üstlendiğini ortaya koymuştur. İlk zamanlarda dindar çocuklar yetiştirmek iyi babalık olarak nitelendirilmekteyken daha sonraları evin geçimini sağlayan rol model olarak nitelendirilmiştir. Günümüzde ise çocuğun her türlü gelişim ve eğitiminden sorumlu olan ebeveynlerden biri olarak adlandırılmaktadır. Erken çocukluk yıllarında anneler kadar babalarında iletişim ve empati becerileri kazanmaları için eğitime ihtiyaç duydukları belirtilmiştir.

Çocukların hayatında aktif rol alan babalar, çocuklarının her gelişim alanında daha başarılı olmalarına katkı sağlamaktadırlar. Babasından ilgi ve sevgi gören çocuklar; arkadaşlık ilişkilerinde daha uyumlu, liderlik özellikleri daha yüksek, dünya ve kendisiyle daha barışık, daha mutlu, akademik olarak daha başarılı oldukları görülmektedir. Baba çocuğu için hazırladığı uyarıcı çevre, oynadığı oyunlar ve okuduğu kitaplar ile çocuğun zihinsel gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır. Cinsel rol ayrımı çocuklarda okulöncesi döneme de denk gelen üç yaş da oluşmaya başlar. Çocuklar anne babalarını rol model olarak cinsel kimliklerini oluştururlar, özellikle erkek çocukların erkeksi kimliklerini babalarını taklit ederek kazandıkları görülmektedir. Okulöncesi dönemde aileler çocuklarının eğitiminde artık yeterli olmadıklarından çocuklarını okulöncesi kurumlarına göndererek bu sorumluluğu paylaştıkları belirtilmiştir (Pekkarataş, 2010).

Son yıllarda ülkemizde babalara yönelik çalışmaların arttığı gözlenmektedir. Anne Çocuk Eğitim Vakfı 1996 yılından beri babaların çocuklarının bakımında görev almaları, sorumluluk üstlenmeleri, çocukları ile demokratik bir ilişki kurarak, çocukların gelişimlerini etkili şekilde destekleyecek “Baba Destek Programı” uygulamaktadır (AÇEV2019). Millî Eğitim Bakanlığı da Aile Eğitimi kursları düzenlemektedir. MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü 2013 yılı verilerinde Baba Destek Eğitimi kurs programına katılan babaların katılım oranının anneler göre düşük olduğu anlaşılmaktadır (Ay, Şahan, 2018)

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocuğun sorumluluğunun annede olduğuna inanılsa da günümüzde eğitim, teknoloji, bilim, siyaset gibi alanların gelişimiyle eğitim ve gelişimde babaların da önemli yerinin olduğu görülmüştür. Her türlü gelişimde anne kadar babaya da ihtiyaç vardır. Özellikle çocuğun cinsel kimlik belirleme, sosyal duygusal gelişimi gibi alanlarda babanın etkisi önemlidir. Babaların aktif rol üstlendikleri ailelerde çocukların; daha mutlu ve bağımsız, başkalarıyla daha iyi ilişkiler kurabilen, arkadaşlık ilişkilerinde daha başarılı, özgüvenli ve liderlik özellikleri daha baskın bireyler olarak yetiştikleri görülmektedir. (Deniz ve İnci, 2015).

Türkiye’de babaların birçok nedenden dolayı çocukların eğitime katılmada yetersiz kaldıkları düşünülmektedir. Babaların eğitime katılmama nedenlerinin araştırılarak ortaya konulduğu çalışmaların hem anne baba adaylarına hem de öğretmenlere katkı sağlayacağı, sonuç olarak iyi yetişmiş çocukların geleceğimizi olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir. Ülkemizde babalık rolü konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların tamamının babaların görüşlerinden yola çıkılarak yapıldığı görülmektedir. Okulöncesi eğitime babaların katılımı konusunda babaların yanı sıra

anne ve öğretmenlerin de görüşlerine de yer verilen bu çalışmanın alan yazına bu bakımdan katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; üç-altı yaş okulöncesi dönem çocukların eğitiminde babaların ne düzeyde rol aldığını ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşabilmek için şu sorulara cevap aranmıştır;

- 1-Okulöncesi dönemde çocuğu bulunan babalar çocuklarıyla ne kadar süre geçirmekte, çocuklarıyla ne tür etkinlikler yapmaktadırlar?
- 2-Okulöncesi dönemde çocuğu bulunan babalar çocuklarının eğitimine yönelik ne tür etkinlikler yapmaktadırlar?
- 3-Babalara göre çocuklarının eğitimine yeterince katılamama nedenleri nedir?
- 4-Annelere göre babaların çocuklarıyla yaptıkları etkinlikler nelerdir?
- 5-Annelere göre babaların okulöncesi eğitimine yönelik yaptığı etkinlikler nelerdir?
- 6-Annelere göre babaların çocuklarının eğitimine yeterince katılamama nedenleri nelerdir?
- 7-Öğretmenlere göre babaların çocukların eğitimine katkıları nelerdir?
- 8- Öğretmenlere göre babaların okulöncesi eğitimine yeterince katılamama nedenleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemine uygun yapılmış betimsel model kullanılmış bir durum çalışmasıdır. Betimsel model; görüşme sonucu elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş temalarla sınıflandırılarak, özetlenerek okuyucuya sunulmasıdır. Bulgular arasında neden sonuç ilişkisi kurularak gerekirse karşılaştırılmalar yapılabilir (Karataş, 2015). Durum çalışmaları gerçekte ortamda neler olduğuna bakma, sistematik bir biçimde verileri toplama, analiz etme ve sonuçları ortaya koyma yoludur (Aytaçlı, 2012). Betimsel model ile tasarlanan bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede amaç görüşülen katılımcının kendini ifade etmesini sağlamak ve istenilen konuda ayrıntılı bilgi toplayabilmektir (Büyüköztürk vd., 2013). Sorulması planlanan sorular önceden hazırlanarak görüşme formu oluşturulmuştur. Geçerlik ve güvenlik için doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan "Okulöncesi Dönem Çocukların Babalarının Eğitime Katılma Durumlarını Belirleme Formu" ile toplanmıştır. Form dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde anne ve babaların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla, anne-baba yaşı, anne-baba eğitim durumu, anne-baba mesleği, sahip olunan çocukların yaşı ve cinsiyeti, aylık gelir durumu soruları bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü bölümde okulöncesi dönem çocukların babalarının eğitime katılma durumları belirlemek amacıyla, baba ile çocuğun birlikte ne kadar zaman geçirdiğini, geçirilen zaman da ne gibi etkinlikler yapıldığını, okulöncesi eğitime yönelik ne tür etkinlikler yapıldığını, babaların okulöncesi eğitime yeterince katılamama nedenlerini belirlemeye yönelik sorular olan "baba görüş formu" ve "anne görüş formu" bulunmaktadır. Dördüncü bölümde ise okulöncesi dönem çocukların babalarının eğitime katılma durumları belirlemek amacıyla, babaların okulöncesi eğitime ne gibi katkılarının bulunduğu ve babaların okulöncesi eğitime yeterince katılamama nedenlerini belirlemeye yönelik "öğretmen görüşme formu" bulunmaktadır.

Görüşme formundaki soruların hazırlanması için öncelikle alan yazında yapılan çalışmalar incelenerek sorular oluşturulmuştur. Oluşturulan sorular için dört okulöncesi alan uzmanı, bir eğitim yönetimi alan uzmanı, bir rehber öğretmen, bir hayat boyu öğrenme uzmanı görüşlerinden yararlanılmıştır. Uzmanların görüşleri doğrultusunda görüşme formu yeniden düzenlenerek bir baba, bir anne ve bir okulöncesi öğretmeni ile pilot görüşme yapılmış ve görüşme sonuçları doğrultusunda "Okulöncesi Dönem Çocukların Babalarının Eğitime Katılma Durumlarını Belirleme Formuna" son hali verilmiştir. Çalışmanın verilerini toplamak için çocuğu okulöncesi kurumuna devam eden anne-babalar ve

okulöncesi kurumunda görev yapan öğretmenler ile görüşülmüş, çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeyi kabul eden anne-baba ve öğretmenlerden randevu talep edilerek belirlenen zamanlarda telefonla görüşme yoluyla araştırmanın verileri toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Telefon görüşmesi yoluyla elde edilen nitel veriler iki aşamada çözümlenmiştir. Bu aşamaların ilki görüşme sırasında ses kaydı yapılarak yapılan kayıtlar ikişer kez dinlenerek yazılı belge haline getirilmiştir. İkinci aşamada ise bu veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Betimsel analiz yöntem çeşitli tekniklerle elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş temalara uygun olarak özetlenip yorumlanmasıdır. Betimsel analizlerde araştırmacı gözlemlediği ya da görüştüğü bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek için sıklıkla doğrudan alıntılara yer verir. Temel amaç araştırmadan elde edilen verilerin okuyucuya özetlenerek ve yorumlanarak sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu analiz dört aşamada gerçekleşmektedir. İlk aşamada araştırmacı araştırmanın kavramsal çerçevesinden, araştırma sorularından veya gözlem ve görüşmelerde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturur. Bu sayede araştırmanın hangi temalardan oluşturulacağı ve sunulacağı belirlenmiş, ikinci aşamada ise araştırmacı önceden oluşturmuş olduğu çerçeveye bağlı olarak veriler okunup düzenlenmiş, verilerin anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilmesine dikkat edilmiştir.

Üçüncü aşamada araştırmacı düzenlemiş olduğu verileri tanımlanmış, gerekli yerlerde doğrudan alıntılar yapılmıştır. Son aşamada ise tanımlanmış bulguları açıklanmış, ilişkilendirilip anlamlandırılmıştır. Ayrıca bu aşamada yorumları güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkileri açıklanarak farklı olgular ile karşılaştırma yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu araştırmada temalar araştırma sorularındaki alt boyut sorulardan organize edilmiştir. Kişilerin görüşlerini yansıtmak amacıyla elde edilen verilerden doğrudan alıntılara yer verilerek alan yazın dikkate alınarak yorumlamalar yapılmıştır. Görüşlerine başvuru katılımcıların kimlik bilgilerini gizli tutmak amacıyla, babalar B1, B2, B3, B4, B5 şeklinde, anneler A1, A2, A3, A4, A5 şeklinde, öğretmenler ise Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5 şeklinde kodlanılmışlardır. Katılımcılara bilgilendirilmiş gönüllü onam formları imzalı alınmıştır. Bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuş olup katılımcılara makale gönderilerek okumaları istenmiş, doğrudan alıntılarda istedikleri bölümü çıkarılabilecekleri belirtilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışma 2019-2020 eğitim öğretim yılında Karadeniz de bir il merkezinde çocuğu üç-altı yaş anaokuluna devam eden beş baba, beş anne ve beş okulöncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Çalışma grubu gönüllülük esasına göre katılımı kabul eden anne, baba ve öğretmenlerden oluşmuştur. Çalışma grubu seçilirken mevcut olana kolay ve hızlı bir şekilde ulaşabilmek amacıyla kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Baltacı, 2018). Bu araştırmada katılımcıların belirlenmesindeki amaç araştırmaya katılan gönüllü babaların eşlerinin ve yakın çevredeki gönüllü öğretmenler araştırmaya dahil edilmesidir. Anne ve babalara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1.

Anne-Babalara Ait Demografik Özellikler

Katılımcı	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Meslek	Çocuğun Yaşı ve Cinsiyeti (E/K)	Aylık Geliri
B1	35	Lise	Mağaza Sorumlusu	5-E	2001TL-3500 TL arası
B2	31	Lisans	Memur	6-E	5001 TL ve üzeri
B3	29	Lise	İşçi	6-K, 4-K	3501TL- 5000TL arası
B4	36	Lise	İşçi	6-E, 4E, 3E	5001 TL ve Üzeri
B5	41	Ön Lisans	Memur	6-K	5001 TL ve üzeri
A1	29	Lise	Ev Hanımı		Çalışmıyor

A2	31	Lisans	Öğretmen	Çalışan
A3	29	Ortaokul	Ev Hanımı	Çalışmıyor
A4	32	Ortaokul	Ev Hanımı	Çalışmıyor
A5	36	Lisans	Öğretmen	Çalışan
A5	36	Lisans	Öğretmen	Çalışan

Tablo 1’de yer alan veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların biri 41, biri 36, biri 35, biri 31, biri ise 29 yaşında olup yaş ortalamasının 34.4 olduğu, annelerin biri 36, biri 32, biri 31, ikisi ise 29 yaşında olup yaş ortalamalarını ise 31.4 olduğu görülmektedir. Öğrenim düzeyi açısından bakıldığında babaların üç tanesi lise, bir tanesi ön lisans, bir tanesinin lisans mezunu olduğu, annelerin ise iki tanesi ortaokul, bir tanesi lise, iki tanesinin lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların meslek bilgilerine bakıldığında; babaların bir tanesinin mağaza sorumlusu, iki tanesinin işçi, iki tanesinin memur olduğu, annelerin ise üç tanesinin ev hanımı, iki tanesinin öğretmen olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan anne -baba çiftlerinden üç tanesinin bir, bir tanesinin iki, bir tanesini de üç çocukları olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılana anne-baba çiftlerinin aylık gelir durumlarına bakıldığında bir çiftin 2001TL–3500 TL arası, bir çiftin 3501TL- 5000 TL arası, üç çiftin 5001 TL ve üzeri aylık gelire sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenlere ilişkin demografik veriler Tablo2’de yer almaktadır.

Tablo 2.

Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Çalışma Yılı	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı	Mezun Olduğu Program
Ö1	33	10	Evli	2	Okulöncesi Öğretmenliği
Ö2	36	12	Evli	2	Okulöncesi Öğretmenliği
Ö3	38	12	Evli	2	Okulöncesi Öğretmenliği
Ö4	35	13	Evli	1	Okulöncesi Öğretmenliği
Ö5	37	11	Evli	1	Okulöncesi Öğretmenliği

Tablo 2’de yer alan bilgiler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin biri 33, biri 36, biri 38, biri 35, biri 37 yaşında olduğu yaş ortalamasının 35. 8 olduğu görülmektedir. Çalışma yılına bakıldığında ise tüm öğretmenlerin 10 yıldan fazla süredir çalışmakta olduğu ve çalışma yılı ortalamalarının 11.2 olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan tüm öğretmenlerin evli olduğu ve üç öğretmenin iki, iki öğretmenin ise bir çocuğu olduğu görülmektedir. Tüm öğretmenlerin okulöncesi öğretmenliği bölümünden mezun oldukları görülmektedir.

Bulgular

Bu bölümde okulöncesi dönem çocukların eğitiminde babaların rolünü belirleyebilmek amacıyla çocuğu üç-altı yaş okul öncesi eğitimine devam eden çocukların babalarının yaş, eğitim seviyesi, mesleği ve sahip olduğu çocuk sayısı gibi değişkenler ile çocuğunun eğitiminde rol alabilme durumu arasında nasıl bir ilişki olduğu, okulöncesi dönem çocuğu bulunan babaların; çocuğunun eğitiminde rol alabilme durumuna ilişkin babaların, annelerin ve okulöncesi öğretmenlerinin görüşlerinin neler olduğu, eşlerin görüşlerindeki benzerliklerin ve farklılıkların neler olduğu analiz edilmiş olup elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

1. Babaların Çocukları ile Geçirdikleri Süreye İlişkin Bulgular

Baba ve annelere, babaların üç-altı yaş grubundaki çocuklarıyla günlük ne kadar zaman geçirdiklerine yönelik soru sorulmuş ve bu soruya baba ve anneler tarafından verilen cevaplar Tablo 3’tedir.

Tablo 3.

Babalara ve Annelere Göre Babaların Çocukları ile Günlük Geçirdikleri Zaman

Babalar	Babalara Göre Çocuğun Baba ile Geçirdiği Süre	Anneler	Annelere Göre Çocuğun Baba ile Geçirdiği Süre
B1	Yarım saat ile bir saat arası	A1	Yarım saat ile bir saat arası
B2	Bir- İki saat arası	A2	İki- üç saat arası
B3	İki- üç saat arası	A3	Yarım saat ile bir saat arası
B4	Bir- İki saat arası	A4	Yarım saat ile bir saat arası
B5	Yarım saat ile bir saat arası	A5	Yarım saat ile bir saat arası

Tablo 3'te yer alan bilgiler incelendiğinde babaların görüşlerine göre iki baba yarım saat ile bir saat arası, iki baba bir-iki saat arası, bir baba ise iki- üç saat arası çocuk ya da çocuklarıyla zaman geçirdiklerini, annelerin görüşlerine göre babalardan dört tanesi günlük yarım saat ile bir saat arası, bir tanesi ise iki- üç saat arası çocuk ya da çocuklarıyla zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir.

2. Babaların 3-6 Yaş Grubundaki Çocuklarıyla Yaptıkları Etkinliklere İlişkin Bulgular

Babalara üç-altı yaş grubundaki çocuklarıyla geçirdikleri zaman diliminde ne gibi etkinlikler yaptıklarına yönelik sorular sorulmuş ve yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 4'te yer almıştır.

Tablo 4.

Babaların 3-6 Yaş Grubundaki Çocuklarıyla Yaptıkları Etkinlikler

Babaların 3-6 Yaş Grubundaki Çocuklarıyla Yaptıkları Etkinlikler	Kişiler	f
Oyun oynama	B1, B2, B3, B4, B5	5
Market alışverişine gitme	B1, B2, B3, B4, B5	5
Çocukla sohbet etme	B1, B2, B3, B4, B5	5
Televizyon izleme ya da telefon, tablet oynama	B1, B2, B3, B4, B5	5
Okul ödevi yapma	B1, B3, B4, B5	4
Alışveriş (kitap, oyuncak, giysi alma) yapma	B1, B2, B3, B4	4
Spor yapma	B1, B2, B4	3
Kitap okuma	B2, B5	2
Sinema ya da tiyatroya gitme	B2	1
Tamirat/tadilat yapma	B2	1

Tablo 4'te elde edilen veriler incelendiğinde babaların tamamının oyun oynama, market alışverişine gitme, çocukla sohbet etme, televizyon izleme ya da telefon, tablet oynadığı, dört babanın ev ödevi yaptığı, dört babanın alışveriş (kitap, oyuncak, giysi alma) yaptığı anlaşılmaktadır. Üç babanın spor yaptığı, iki babanın kitap okuduğu, bir babanın sinema ya da tiyatroya gittiği, bir babanın ise tamirat/tadilat yaptıkları görülmektedir. Çocukları ile oyun oynadığını belirten babaların görüşleri şu şekilde sıralanabilir:

"Oyuncaklarla oyun kuruyoruz, araba tamir oyunu gibi. Öğretmenlik oyunu oynuyoruz. Satın aldığımız çeşitli kutu oyunları oynuyoruz" (B2),

"İkisi de kız çocuğu olunca beni manken gibi kullanıyorlar, saçlarımı bağlarlar makyaj yaparlar. Sırtıma binerler atçılık oynarız. Evde saklambaç oynarız" (B3),

"Benimkiler araba oyunlarına bayılır. Ellerine direksiyon gibi bir şey alarak araba, otobüs tren olma oyunları oynarız. Saklambaç oynarız. Savaş oyunu oynarız. Futbol oynarız" (B4). Çocuk ya da çocuklarıyla market alışverişine gittiklerini belirten babalar;

"Havanın iyi olduğu günlerde ve çalışmadığım zamanlarda genelde market alışverişlerine hep beraber gideriz" (B1),

“Oğlum okulda değilse bende müsaitsem evet market alışverişlerine birlikte gideriz. Hatta eşim de gelir hep birlikte gideriz” (B2),

“Ev sevdikleri iş hem parka hem markete gitmek. Apartman tepesinde canları çok sıkılıyor bende markete giderken kızları da götürüyorum annesi de evde işlerini yapıyor” (B3) şeklinde açıklamalar yapmışlardır. Çocuğuyla sohbet ettiğini belirten babaların bu konudaki görüşleri;

“Oğluma özellikle okulda gününün nasıl geçtiğini sorarım her gün ama asla tam bir cevap vermez geçştirir. Sanırım bu konuda sohbet etmeyi sevmiyor. Ama evde bana sürekli bir şeyler sorar bende sorularına cevap vererek konuşmamızı olabildiğince uzun tutmaya çalışırım” (B2),

“Çocuklarıma fırsat buldukça anlatırım, iyiliği doğruluğu, büyüklere saygıyı sevgiyi, yalan söylememeyi hayırlı iyi insan olsunlar diye hep öğütlerde bulunurum. Okullarını sorarım, neler yaptıklarını okulda. Ben isteyken evde kardeşleriyle neler yaptıklarını sorarım” (B4),

“Günlük ev hali konuşmalarımız olur tabi” (B5) şeklindedir. Televizyon izlediklerini ya da telefon, tablet oynadıklarını belirten babalar;

“Evde çizgi film açılınca tabi mecburen hep birlikte izliyoruz. Telefonda video izlerken kontrol amaçlı bazen bende oturup izlerim nelere bakıyor diye” (B1),

“Kızlar uyanıksa bizim evde zaten çizgi film kanalından başkası açılmıyor bizde hep birlikte izliyoruz. Yok telefon oyunu oynamayız. Ama bazen hoşlarına gidecek video görürsem onu izletirim” (B3),

“Özellikle annesi bu konuda çok hassas mümkün olduğunca bunlardan uzak duruyoruz ama bazen dışarıya çıkamadığımız günlerde bir animasyon film ya da çizgi film açarak evde birlikte seyrediyoruz” (B2) gibi örnekler vermişlerdir. Okul ödevlerini yapma konusunda çocuğuna yardımcı olan babalar konu ile ilgili olarak;

“Annesinin yapamadığı durumlarda ben yardım ederim ama çoğunlukla annesiyle yapar” (B1),

“Büyük ve ortanca oğlum okula gidiyorlar birinin ödevleriyle ben ilgilenirken diğeriyle de annesi ilgileniyor. 3 çocuğumuzda arka arkaya doğdukları için eşime yardım etmesem olmaz benim de ilgilenmem gerekiyor üçü de küçük üçü de ilgi ve sevgi istiyor” (B4) demektedirler. Çocuğuyla alışveriş (kitap, oyuncak, giysi alma) yaptıklarını belirten babalar;

“Biz alışveriş işlerimizi ailecek hep birlikte yaparız. Ya da çalıştığım yerden almam gereken bir şey varsa oğlum bana söyler ben alır eve getiririm” (B1),

“Tabi alışverişleri hep birlikte giderek yaparız. Kıyafet olsun, oyuncak olsun ne gerekiyorsa alırız hocam” (B3) ifadesini kullanmışlardır. Çocukları ile spor yaptıklarını belirten babalar yaptıkları spor ile ilgili olarak;

“Enerjik bir çocuk bu enerjisini atabilmesi için hafta sonlarında dışarıya top oynamaya çıkarırım. Yaz aylarında yüzmeye gideriz. Sık sık doğa yürüyüşü yaparız evimizin çevresi buna çok müsait” (B2) demektedir. Çocukla kitap okuduklarını belirten bir baba;

“Evet annesinin isteği üzerine kitap da okuruz” (B5) demektedir. Sinema ya da tiyatroya gidiyoruz cevabını veren baba;

“İlimize gelen her sinema ve tiyatroya okulla gitmemişse biz ailecek gitmeye çalışıyoruz” (B2) demektedir. Çocuklarına kitap okuyan iki babanın eğitim durumunun lisans ve ön lisans olduğu anlaşılmakta olup babaların eğitim durumu çocuklarının eğitimine katkı yaptığı söylenebilir. Tamirat/tadilat yaptıklarını belirten baba konu ile ilgili olarak;

“Evimizin garajına oğlumla inerek orada tamirat tadilat işleriyle uğraşmayı seviyoruz” (B2) ifadesini kullanmıştır. Araştırmaya katılan tüm babalar çocuklarıyla oyun oynadıklarını belirtmişlerdir.

Cevaplar incelendiğinde babaların çocukların cinsiyetine göre oyun oynadıkları saptanmıştır. Erkek çocuğa sahip babalar futbol ve araba oyunları oynarken kız çocukları olan babaların daha çok evcilik gibi oyunlar oynadıkları görülmektedir. Çocuklarıyla market alışverişine giden babalar çocuklarını gezdirmek, can sıkıntılarını gidermek için ya da evde eşleri iş yaparken dışarıya götürdüklerini belirtmişlerdir. Çocuğuyla sohbet eden babaların çoğu çocuklarıyla okulda geçen gün hakkında sohbet etmeye çalıştıkları, bazı babaların çocuklarına nasihatlerde bulunduğu, bazı babalarında sıradan günlük konuşmalar yaptıkları anlaşılmaktadır.

Babaların çocuklarıyla vakit geçirmek için ya da çocuklarının gelişimine katkı sağlamaktan çok, çocuğun evde televizyon izlediği, babaların da ortama uydukları görülmektedir. Çok az baba ise çocuklarına çok fazla televizyon izletmediklerini ve telefon oynarken de çocuklarını kontrol ettiklerini belirtmişlerdir. Okul ödevlerini yapma konusunda babaların tamamı bu işi annelere yardım amaçlı yaptıkları, çocukların ödevleriyle annelerin ilgilendiğinden bahsetmişlerdir. Babaların çocuklarının enerjilerini atmaları için onlarla hareketli danslar, oyunlar tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Babaların tamamını çocuğa kitap okuma konusunda gereken önemi göstermediği, eşi öğretmen olan babaların eşlerinin ısrarıyla biraz çaba gösterdikleri anlaşılmaktadır. Tüm babaların çocuklarına az da olsa zaman ayırdıkları ve bu zaman diliminde de çeşitli etkinlikler yapmaya çalıştıkları saptanmıştır. Eğitim düzeyi en yüksek olan babanın diğer babalara göre çocuğuyla daha fazla zaman geçirdiği ve çocuğuyla çeşitlilik bakımından daha fazla etkinlik yaptığı görülmektedir. Eşi ev hanımı olan babaların ise çocukla ilgilenmeyi eşine yardım olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

3.Babaların 3-6 Yaş Çocuklarının Okulöncesi Eğitimine Yönelik Yaptığı Etkinliklere İlişkin Bulgular

Babalara üç-altı yaş gurubundaki çocuklarının okulöncesi eğitimine yönelik ne gibi etkinlikler yaptıklarına yönelik sorular sorulmuş ve yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 5'te yer almıştır.

Tablo 5.

Babaların 3-6 Yaş Çocuklarının Okulöncesi Eğitimine Yönelik Yaptığı Etkinlikler

Babaların 3-6 Yaş Çocuklarının Okulöncesi Eğitimine Yönelik Yaptığı Etkinlikler	Kişiler	f
Okul ödevlerine yardımcı olma	B1, B2, B3, B4, B5	5
Eğitici oyunlar oynama	B1, B2, B3, B4, B5	5
Okul ihtiyaçlarıyla ilgilenme	B1, B2, B3, B4, B5	5
Okula gidiş- gelişlerini sağlama	B1, B2, B3, B4, B5	5
Problem olduğu zamanlarda okulla iletişime geçme	B1, B3, B5	3
Okul toplantılarına katılma	B2, B5	2
Okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılma	B2	1
Oyun, hikâye ya da deneyler araştırma	B2	1
Eğitime yönelik bir katkı sağlayamama	B4	1

Tablo 5'te elde edilen veriler incelendiğinde babaların tamamının çocukların ev ödevlerine yardımcı olduğu, çocuklarla eğitici oyunlar oynadıkları, Çocuğunun okul ihtiyaçlarıyla ilgilendikleri, çocuğun okula gidiş- gelişleri sağladıkları, üç babanın problem olduğu zamanlarda okul ile iletişime geçtiği, iki babanın okul toplantılarına katıldığı, bir babanın da okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katıldığı görülmektedir. Bir babanın çocuğun ilgisini çekecek oyun, hikâye ya da deneyler yaptığı, bir babanın ise eğitime yönelik bir katkı sağlayamadığı görülmektedir. Okul ödevlerine yardımcı olduğunu belirten babaların görüşleri şu şekilde sıralanabilir;

“Okul ödevleriyle genelde annesi ilgilenir ama bazen eşimin zorlandığı anlamadığı noktalarda ben yardımcı olurum. Proje ödevi varsa hep birlikte düşünür yapmaya çalışırız” (B1),

“Büyük ve ortanca oğlum okula gidiyorlar birinin ödevleriyle ben ilgilenirken diğeriyle de annesi ilgileniyor. 3 çocuğumuzda arka arkaya doğdukları için eşime yardım etmesem olmaz benim de

ilgilenmem gerekiyor üçü de küçük üçü de ilgi ve sevgi istiyor” (B4). Çocuğuyla eğitici oyunlar oynadığını belirten babalar;

“Toplama ve çıkarma işlemi öğrenebilmesi için evdeki eşyalarla oyun kuruyorum. Rakamları öğrenirken de öğretmenim ödev olarak verdiği ‘una yazma’ oyunu oynadık” (B1),

“Satın aldığımız ‘kutulu oyunlar’ eğitici oyun oluyor galiba evet onlardan oynuyoruz. Sağını solunu çok karıştırıyor onun için robot oyunu yaptık, onunla oynuyoruz rakamları öğrenmesi için ‘rakam bulma’ oyunları oynuyoruz” (B2) ifadesini kullanmışlardır. Çocuğun okul ihtiyaçlarıyla ilgilendiğini belirten babalar konuyla ilgili görüşlerini;

“Çalıştığım iş yerinde okul tüm malzemeleri satıldığı için eşimin bana söylediği her şeyi oradan alır gelirim” (B1),

“Elimden geldiğince tüm ihtiyaçlarını gideririm hiçbir şey den mahrum bırakmak istemem çocuklarımı” (B4) şeklinde belirtmişlerdir. Çocuğunun okula gidiş- gelişlerini sağladığını belirten babalar konuyla ilgili olarak;

“Vardiya sistemiyle markette çalışıyorum çalışma saatlerime denk gelmediği sürece okula ben götürür getiririm. Ama çalışıyorsam mecbur eşim bu işi yapar” (B1),

“İşte değilsem ben götürür getiririm ama işteysem annesi yapar” (B3),

“Evet her gün okula ben götürüp getiriyorum” (B5) ifadesini kullanmışlardır. Problem hissettiği zamanlarda okulla iletişime geçtiğini belirten baba;

“Üç yıldır bir problem yaşamadık, ama bir problem olsaydı her türlü iletişime geçerdim herhalde” (B5) demektedir. Çocuğunun okul toplantılarına katıldığını belirten bir baba;

“Annesi gidiyor ama benim gitmem gerekseydi ben giderdim” (B5) demiştir. Okul toplantılarına katıldığını belirten iki babanın da eğitiminin lisans ve ön lisans olması (B2, B5) dikkat çekmekte, eğitilmiş babaların eğitimin önemi konusunda bilinçli olduğunu göstermektedir. Okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılım gösteren baba;

“Evet eşimle birlikte çocuklara küçük sürprizler hazırlayarak katılıyoruz. Oğlum bu durumdan çok mutlu oluyor” (B2) demektedir. Çocuğumun ilgisini çekecek oyun, hikâye ya da deneyler araştırıyorum cevabını veren baba şöyle belirtmiştir;

“Evet oğlumun enerjisini atabilmesi için özellikle oyun araştırdığım oluyor” (B2). Diğer babalardan bu konuyla alakalı herhangi bir cevap gelmemiştir. Eğitime yönelik bir katkı sağlayamadığını belirten bir baba konuyla ilgili olarak;

“Vardiyalı çalışıyorum gündüz işe gitmişsem zaten çocukları görmüyorum gece çalışıyorsam gündüz eve gelince uykusuz ve yorgun oluyorum. O yüzden yeteri kadar çocuklara katkı sağlayabildiğimi düşünmüyorum. Keşke daha düzenli bir çalışma hayatım ve zamanım olsa elbette isterim çocuklarımla ilgilenmeyi” (B4) demektedir. Babaların çocuklarının ödevleriyle ilgilenmeleri konusunu annelere yardımcı olma olarak gördükleri, eğitici oyun olarak hazır kutulu oyuncakları gördükleri, araştırmacı tarafından eğitici oyun hakkında verilen kısa bilginin ardından aslında evde çocuklarıyla çeşitli eğitici oyunlar oynadıklarını ama bunu farkında olmadıkları anlaşılmıştır. Babaların çocuğun okul ihtiyacını sadece maddi ihtiyaç olarak algıladıkları ve bu konuda da kendilerini çok iyi gördükleri söylenebilir. Okul toplantılarına katılmayan babalar, annelerin toplantılara katılması nedeniyle kendilerine gerek kalmadığını belirtmişlerdir. Tüm babaların çocuklarının eğitimine bilerek veya bilmeyerek, az veya çok katkı sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Ancak genel olarak bakılacak olursa okulöncesi dönemde çocukların eğitim konuları ve okul işleriyle daha çok annelerin alakadar olduğu görülmektedir. Babaların okuldan çok ev ile ilgili işlerde daha aktif oldukları anlaşılmaktadır.

4. Babaların 3-6 Yaş Gurubundaki Çocuklarının Eğitimine Yeterince Katılamam Nedenlerine İlişkin Bulgular

Babalara üç-altı yaş grubundaki çocuklarının okulöncesi eğitimine yeterince katılamama nedenlerine yönelik sorular sorulmuş ve yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 6'da yer almıştır.

Tablo 6.

Babaların 3-6 Yaş Gurubundaki Çocuklarının Eğitimine Yeterince Katılamama Nedenleri

Babaların 3-6 Yaş Gurubundaki Çocuklarının Eğitimine Yeterince Katılamama Nedenleri	Kişiler	f
Çalışma şartları/iş yoğunluğu	B1, B3, B4, B5	4
Zaman bulamama	B1, B4, B5	3
Kendisini gerekli görmeme	B1, B2, B5	3
Çocuğun eğitimine yeterince katıldığını düşünme	B1, B2, B3	3
Okulöncesi eğitimi önemli bulmama	B5	1
Eğitime ihtiyaç duyma	B2	1
Okul ya da öğretmenden kaynaklı problemler	B1	1

Tablo 6'da elde edilen veriler incelendiğinde babaların çocuklarının eğitimine yeterince katılamama nedenleri olarak dört babanın çalışma şartları/iş yoğunluğu, üç babanın zaman bulamama, üç babanın kendisine gerek olmadığı, üç babanın çocuğunun eğitimine yeterince katıldığını düşündüğü, bir babanın okulöncesi eğitimi önemli bulmadığı, bir babanın ise eğitime ihtiyaç duyduğu, bir babanın ise okul ya da öğretmenden kaynaklanan problemler olduğunu düşündüğü görülmektedir. İş yoğunluğu cevabını veren babaların görüşleri şu şekilde sıralanabilir;

"Vardiya ile çalıştığım için benim çalışma saatim ile oğlumun okul saati çoğu zaman çakışıyor, haliyle çalışınca zamanda olmuyor ya da yorgun olabiliyorum. Annesi de ev hanımı çalışmadığı için okulla ilgili her işle genelde o ilgileniyor" (B1),

"Sabah çocuklar uyurken işe bir gidiyorum gece on iki, bir de anca geliyorum çocukları çoğu zaman sadece uykuda görebiliyorum ve çok uzun çalıştığım içinde çok yorgun oluyorum" (B3). Zaman bulamama konusu ile ilgili olarak;

"Okul saatlerinde ben hep isteyim annesi de öğretmen o daha kolay okul işleriyle ilgilenebilir" (B5) şeklinde açıklamalar yer almıştır. Kendisine gerek kalmadığını düşünen babalar;

"Annesi de ev hanımı çalışmadığı için okulla ilgili her işle genelde o ilgileniyor" (B1),

"Annesi bu konuda çok ilgili gereken her şeyi yapıyor bir bakıma bana gerek kalmıyor gibi" (B2) demektedirler. Çocuğunun eğitimine yeterince katıldığını düşünen bir babanın ifadesi;

"Elimden gelen her şeyi yaptığımı yeterince eğitime katıldığımı düşünüyorum. Daha iyisi olabilir mi elbette olabilir" (B2) şeklindedir. Okulöncesi eğitimi önemli bulmadığını belirten bir baba konu ile ilgili olarak;

"Okul öncesi eğitim önemlidir tabi ama için 3 yıl çok fazla, çocuk da bıkmıyor. Daha az olsa daha iyi olur bence" (B5) demektedir. Eğitim düzeyi ön lisans olan bu babanın üç yıllık okul öncesi eğitimini fazla bulması ilginçtir. Destek eğitime ihtiyaç duyduğunu belirten bir babanın lisans mezunu olduğu dikkat çekmekte;

"Oğlumun ilgi alanı nedir çözemiyorum. Bununla ilgili bir eğitimim olsun isterdim" (B2) şeklindedir. Okul ya da öğretmenden kaynaklanan problem olduğunu düşünen bir baba konuyla ilgili olarak;

"Bizi okula çağırıyorlar, hep anneler gidiyor" (B1) demektedir.

Babaların yarısından çoğunun çocuklarının eğitimine yeterince katıldıklarını düşündükleri anlaşılmaktadır. Genel olarak bakıldığında babaların neredeyse tamamının iş yoğunluğundan fazla zamanlarının olmadığını belirttikleri halde eğitime yeterince katıldıklarını belirttikleri görülmektedir. Çocuğuyla fiziksel olarak bir arada olabilmeyi, annelerin çocuğun eğitimine yönelik tüm işleri halletmesi, ortada bir problemin görülmemesi, okul ve öğretmenler tarafından gerekli olduğunda hep annelerle görüşülmesi babaların kendilerini yeterli görmelerine neden olduğu düşünülmektedir. Bir baba da okul ya da öğretmenlerin yapılacak görüşmelere babaların değil de annelerin çağırıldığını ifade ederek bu konuda okul ve öğretmenlerin babalarla olan iletişimi konusu üzerinde düşünülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

5. Annelere Göre Babaların 3-6 Yaş Grubundaki Çocuklarıyla Yaptıkları Etkinliklere İlişkin Bulgular

Annelere babaların üç-altı yaş grubundaki çocuklarıyla geçirdikleri zaman diliminde ne gibi etkinlikler yaptıklarına yönelik sorular sorulmuş ve yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 7’de yer almıştır.

Tablo 7.

Annelere Göre Babaların 3-6 Yaş Grubundaki Çocukları ile Yaptıkları Etkinlikler

Annelere Göre Babaların 3-6 Yaş Grubundaki Çocuklarıyla Yaptıkları Etkinlikler	Kişiler	f
Oyun oynama	A1, A2, A3, A4, A5	5
Televizyon izleme ya da telefon, tablet oynama	A1, A2, A3, A4, A5	5
Alışveriş (kitap, oyuncak, giysi alma) yapma	A1, A2, A3, A4	4
Market alışverişine gitme	A1, A2, A4	3
Okul ödevlerini yapma.	A1, A3, A4	3
Çocukla sohbet etme	A1, A2, A4	3
Spor yapma	A2, A4	2
Çocukların kişisel ihtiyaçlarında yardımcı olma	A3, A4	2
Sinema ya da tiyatroya gitme	A2	1
Kitap okuma	A2	1

Tablo 7’de elde edilen veriler incelendiğinde annelerin görüşlerine göre babaların üç-altı yaş grubundaki çocuklarıyla yaptıkları etkinliklere beş anne oyun oynama, beş annenin televizyon izleme ya da telefon, tablet oynama, dört annenin alışveriş (kitap, oyuncak, giysi alma) yapma, üç annenin market alışverişine gitme, üç annenin okul ödevlerini yapma, üç annenin çocukla sohbet etme, iki annenin spor yapma, iki annenin çocukların kişisel ihtiyaçlarında yardımcı olma, bir annenin sinema ya da tiyatroya gitme, bir annenin kitap okuma cevabını verdiği görülmektedir. Eşlerinin çocuklarıyla oyun oynadığını belirten annelerin görüşleri şu şekilde sıralanabilir;

“Ben evde işimi yemeğimi yaparken babası kızlarla oynar. Koşmalı kovalamalı saklanmalı oyunlar oynarlar. Çizgi film hep açık eşimle bende alıştık onları izlemeye” (A3),

“Arabacılık oynarlar. Oyuncakları saklayıp kim bulacak oyunu oynarlar. Hava güzelse bahçeye inerek top oynarlar” (A4). Televizyon izlerler ya da telefon, tablet oynarlar cevabını veren anneler;

“Zaten oğlum uyanıksa televizyonla hep çizgi film açıktır, eşimde mecbur izlemiş oluyor oğlumla” (A1),

“Oğluma uygun şeyler varsa televizyondan birlikte izlerler. Ama telefon ya da tablet vermiyoruz oğluma” (A2) ifadelerini kullanmışlardır. Alışveriş (kitap, oyuncak, giysi alma) yaparlar cevabını veren anneler;

“Hep birlikte gideriz ne lazımsa alırız” (A4),

“Zevkleri birbirine çok benzer bu yüzden birlikte rahatlıkla alışveriş yapabilirler” (A2) cevabını vermişlerdir. Çocuğunu market alışverişine götürdüğünü belirten anneler konu ile ilgili olarak;

“Eşim markette çalıştığından ihtiyaçlarımızı genelde oradan alırız. Başka yerden almamız gerekirse gezme amaçlı birlikte gideriz” (A1),

“Eşim çocukları markete giderken götürür ama markete onlarla bende giderim yoksa babası 3 çocukla baş edemeyebilir” (A4) demektedirler. Okul ödevlerine yardımcı olma konusunda anneler;

“Bazı ödevler zor oluyor ben yapamayınca eşim yardım ediyor” (A3),

“Ödevlerle genelde ben ilgilenirim eşim bazen ben yetiştiremezsem yardım eder” (A4) cevabını vermişlerdir. Çocukla babanın sohbet ettiğini belirten anneler;

“Günlük klasik ev konuşması yaparlar. Babası bazen okul nasıl gidiyor neler yapıyorsunuz diye sorar konuşurlar” (A1),

“Evet evin içinde sürekli sohbet halindedir. Oğlum çok soru sorar eşimde o soruları cevaplar. Okul sonrasında bir yere gidilecekse ya da hafta sonu için gayet güzel planlar yaparlar” (A2) demektedirler. Eşinin çocuğuyla spor yaptığını belirten annelerin cevapları;

“En sevdikleri şey doğa yürüyüşü diyebilirim. Ağaç dikmeyi de severler” (A2),

“Televizyondan video açıp komik hareketler danslar ederler” (A4) şeklindedir. Çocukların kişisel ihtiyaçlarında kendisine ve çocuğuna yardımcı olduğunu belirten annelerden birinin ifadesi;

“Çocukları uyuturken, banyo yaptırırken, yemek yedirirken tuvalet gereksinimlerini giderken eşim işte değil de evde ise hep bana yardım eder. Hatta bazen bu işleri ben olmadan kendisi de yapar” (A4) şeklindedir. Sinema ya da tiyatroya giderler cevabını veren anne konuyla ilgili olarak;

“Buna genelde hep birlikte gideriz ama ben müsait değilsem eşimde götürür sıkıntı yapmaz” (A2) demektedir. Kitap okuma konusunda eşini yetersiz gören bir anne;

“Eşim çok nadir, genelde ben okurum” (A2) demektedir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde annelerin eşlerinin çocuklarıyla yeteri kadar oyun oynadıklarını belirttikleri anlaşılmaktadır. Anneler babaların da belirttiği gibi televizyon, tablet ve telefon konusunda babaların seçici davranmayıp çocukları serbest bıraktıkları, onların açtığı çizgi filmi izleyerek onlara eşlik ettiklerini düşündükleri görülmektedir. Spor, sinema ve tiyatro gibi sosyal konularda annelerin de görüşleri doğrultusunda babaların yetersiz davrandıkları anlaşılmaktadır. Okul ödevlerine annelerin yetemediği yerde babaların yardımcı olduğu konusunda annelerin görüşleri babaların görüşleriyle paralellik göstermektedir. Babalardan farklı olarak ortalama sayının altındaki anne babaların çocukların kişisel ihtiyaçlarında kendilerine oldukça yardımcı olduklarını belirtmişlerdir.

6. Anneler Göre Babaların 3-6 Yaş Çocuklarının Okulöncesi Eğitimine Yönelik Yaptığı Etkinliklere İlişkin Bulgular

Annelere eşlerinin üç-altı yaş gurubundaki çocuklarının okulöncesi eğitimine yönelik ne gibi etkinlikler yaptıklarına yönelik sorular sorulmuş ve yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 8’de yer almıştır.

Tablo 8.

Annelere Göre Babaların 3-6 Yaş Çocuklarının Okulöncesi Eğitimine Yönelik Yaptığı Etkinlikler

Annelere Göre Babaların 3-6 Yaş Çocuklarının Okulöncesi Eğitimine Yönelik Yaptığı Etkinlikler	Kişiler	f
Okula gidiş- gelişlerini sağlama	A1, A2, A3, A4, A5	5
Okul ihtiyaçları ile ilgilenme	A1, A2, A3, A4, A5	5
Okul ödevlerine yardımcı olma	A1, A2, A3, A4	4
Eğitici oyunlar oynama	A1, A2, A4	3

Çocuğun durumunu öğrenmek için okulla iletişime geçme	A1, A3, A5	3
Okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılma	A2, A5	2
Problem hissettiği zamanlarda okul ile iletişime geçme	A3	1
Okul toplantılarına katılma	A1	1
Çocuğun ilgisini çekecek oyun, hikâye ya da deneyler araştırma	A4	1
Eğitime yönelik bir katkı sağlamama	A5	1

Tablo 8’de elde edilen veriler incelendiğinde annelerin görüşlerine göre babaların üç-altı yaş çocuklarının eğitimine yönelik yaptığı etkinliklere annelerin tamamı çocuğun okula gidiş-gelişini sağlar, beş annenin çocuğun okul ihtiyaçlarıyla ilgilenir, dört annenin okul ödevlerine yardımcı olur, üç annenin çocukla eğitici oyunlar oynar, üç annenin problem olmasa bile çocuğun durumunu öğrenmek için okulla iletişime geçer, iki annenin okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılır, bir anneni sadece problem hissettiği zamanlarda okulla iletişime geçer, bir annenin okul toplantılarına katılır, bir annenin çocuğun ilgisini çekecek oyun, hikaye ya da deneyler araştırır, bir annenin ise eğitime yönelik bir katkı sağlamıyor cevabını verdiği görülmektedir. Çocuğun okula gidiş- gelişlerini sağlama konusunda annelerin görüşleri şu şekilde sıralanabilir;

“İşte değilse eşim götürür getirir evet, okul için gerekli ne varsa alır getirir ya da birlikte alırız. Ama ben çalışmadığım için eşim alır tabii” (A1),

“Çocuğu servise vermeden önce evet eşim götürüyordu ben getiriyordum. Çünkü okul çıkış saatiyle eşimin iş saati çakışiyordu. Zaten bizim için zor olunca servise verdik” (A2), Çocuğun okul ihtiyaçlarıyla ilgilendiğini belirten anneler;

“İhtiyaçlarını karşılar ama onun kadar bende yaparım bu işi bende çalışıp para kazandığım için birlikte yapmış oluyoruz” (A5) demektedirler. Eşinin okul ödevlerine yardımcı olduğunu belirten annelerin ifadesi;

“Oğlumun ödevleriyle genelde ben ilgileniyorum ama şimdi hakkını yemeyeyim yardım istesek ya da bugün de sen yaptır desem yaptırır. Gelişimini destekleyecek oyunlar oynarlar hatta hep birlikte oynarız. Zekâ kartları, bilgi yarışmaları, kule yapımları sevdiğimiz oyunlardan” (A2),

“Bazı ödevler zor oluyor ben yapamayınca eşim yardım ediyor” (A4) şeklindedir. Eşinin çocukla eğitici oyunlar oynadığı cevabını veren anneler konuyla ilgili;

“İnternette bulduğu oyunların aynı zamanda eğitici olduğunu düşünüyorum. Çünkü o oyunlarda sayı söylüyor renk söylüyor. Mesela kırmızı kartonun üzerinde 5 defa zıpla gibi” (A4) demektedirler. Problem olmasa bile çocuğun durumunu öğrenmek için okulla iletişime geçer cevabını veren annelerin cevabı;

“Çocuğu okula eşim götürdüğünde öğretmenle görüşüyor. Kızın durumunu öğreniyor sıkıntı var mı soruyor” (A3),

“Ben ilgilenemiyor olsaydım ve bir problem olsaydı eşim galiba ilgilenir gerekli kişilerle görüşürdü” (A5) şeklindedir. Okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılım konusunda anneler konuyla ilgili olarak;

“Evet sıra bize geldikçe okula eşimle birlikte giderek okulda çeşitli etkinlikler yaparak oyunlar oynayabiliriz” (A2),

“Evet katılır ama benim zorlamamla ısrarımla katılır. Benim işim olmasa sen git ben gelmeyeyim der” (A5) demektedirler. Eşinin sadece problem hissettiği zamanlarda okulla iletişime geçtiğini düşünen bir anne;

“Okulla ilgili sıkıntı olunca eşim hemen herkesle konuşup araştırıyor ne olmuş nasıl olmuş diye” (A3) cevabını vermiştir. Eğitim düzeyi yüksek annelerin (A2, A5) benzer görüşte olduğu anlaşılmaktadır. Okul toplantılarına katılım konusunda bir anne varsayımla konuşarak konu ile ilgili olarak;

“Ben katılıyorum ama eşimin katılması gerekseydi katılırdı” (A5) demektedir. Çocuğun ilgisini çekecek oyun, hikâye ya da deneyler araştırma konusunda bir annenin görüşü;

“Evet çocukları eğlendirmek için bazen internetten eğlenceli oyunlar buluyor ve hep birlikte oynuyoruz” (A4) şeklindedir. Eğitime yönelik bir katkı sağlamadığını düşünen bir anne;

“Bence eşimin kızımın eğitimine bir katkısı yok. Kendisi biraz eski kafalıdır ve sabırsızdır. Çocuk bakımını ve eğitimini hep anne işi olarak görür” (A5) cevabını vermiştir.

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde çocukların okula gidiş-geliş konusunda daha çok babaların aktif olduğu babaların çalıştıkları için uygun olmadıkları zamanlarda annelerin devreye girdiği anlaşılmaktadır. Çocuğun okul ihtiyaçları denildiği zaman annelerin neredeyse tamamı bunu maddi ihtiyaç olarak değerlendirdiği, çalışan annelerin ise eşimle birlikte bende maddi ihtiyaçları karşılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Okul ödevlerine yardımcı olma konusunda annelerin tamamının bu görevi kendisinin üstlendiği ancak yardıma ihtiyaç duyduklarında eşlerinin devreye girdiği düşünülmektedir. Eğitici oyun sorulduğunda öğretmen olan annelerin konuya hâkim olduğu ancak ev hanımı olan annelerin eğitici oyun hakkında bilgilendirmeye ihtiyaç duydukları görülmektedir. Okulda yapılan aile katılımı çalışmalarına eğitilmiş ailelerin önem verdiği söylenebilir. Okul ile iletişime geçme konusunda annelerin böyle bir deneyim yaşamadıkları ve sorulara varsayımlar üzerinden cevap verdiği anlaşılmaktadır. Geleneksel tutumla çocuk bakımı ve eğitimi konusunda tüm işin annede olduğu savunan babalara bu araştırmada çok az rastlanmıştır.

7. Annelere Göre Babaların 3-6 Yaş Gurubundaki Çocuklarının Eğitimine Yeterince Katılamama Nedenlerine İlişkin Bulgular

Annelere babaların üç-altı yaş grubundaki çocuklarının okulöncesi eğitimine yeterince katılamama nedenlerine yönelik sorular sorulmuş ve yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 9’da yer almıştır.

Tablo 9.

Babaların 3-6 Yaş Gurubundaki Çocuklarının Eğitimine Yeterince Katılamama Nedenleri

Annelere Göre Babaların 3-6 Yaş Gurubundaki Çocuklarının Eğitimine Yeterince Katılamama Nedenleri	Kişiler	f
Babaya gerek kalmama	A1, A2, A3, A4, A5	5
Çocuğun eğitimine yeterince katıldığını düşünme	A1, A2, A3, A4	4
Çalışma şartları/iş yoğunluğu	A1, A3, A4	3
Zaman bulamama	A1, A3, A4	3
Destek eğitime ihtiyaç duyma	A2, A5	1
Okulöncesi eğitimi önemli bulmama	A5	1
Eğitim konusunda bilinçli olmama	A5	1

Tablo 9’da elde edilen veriler incelendiğinde annelerin görüşlerine göre babaların üç-altı yaş çocuklarının eğitimine yeterince katılamama nedenleri olarak annelerden beşi babaya gerek kalmadığı, dört anne çocuğun eğitimine babanın yeterince katıldığını düşündüğü, üç anne çalışma şartları/iş yoğunluğu, üç anne zamanı bulamama , iki anne destek eğitime ihtiyaç duyulduğunu, bir anne okulöncesi eğitimi önemli bulmadığı, bir anne ise eğitim konusunda bilinçli olmayışı cevabını verdiği görülmektedir. Anne ya da kardeşler ilgilenince babaya gerek kalmadığını belirten annelerin görüşleri şu şekildedir;

“Evet ben çalışmadığım için sürekli vaktimi oğluma ayırıyorum. Her şeyi yaptığımdan eşime zaten iş kalmıyor” (A1),

“Evet eşim zaman zaman bana söyler her şeyi sen yapıyorsun zaten okulla ilgili bana pek gerek kalmıyor dediği olur” (A2),

“Okulla ilgili her şeyi eşim olmasa da ben yapıyorum eşime çok gerek kalmıyor” (A3),

“Eşime göre anne ilgilensin onun görevi. Çocuktan hep anne sorumludur ona göre” (A5). Çocuğun eğitimine yeterince katıldığını düşünüyorum cevabını veren annelerin cevapları;

“Yapar ya oğlumuz söz konusu olunca ne işi ne başka şeyi asla bahane etmez o an için yapılması gereken ne varsa yapar” (A2),

“İşi ağır zor mesaiye de kalıca çocuklara zaman kalmıyor ama Allah razı olsun evde olduğunda yorgunda olsa çocuklarıyla ilgilenir. Onların eğitilmesinde çaba harcar önem verir” (A4) şeklindedir. Çalışma şartlarını ve iş yoğunluğunu öne süren anneler konu ile ilgili olarak;

“Akşam geç saatlere kadar çalışıyor o yüzden çoğu zaman oğlunu bile göremiyor” (A1),

“Çocuklarım neredeyse babalarını görmeden büyüdüler gündüzleri eşim hep işte. Hafta tatilinde ya da izinliyken raporluymken babalarını görüyorlar” (A3) demektedirler. Eşinin zaman bulamadığını belirten anneler;

“Akşam geç saatlere kadar çalışıyor o yüzden çoğu zaman oğlunu bile göremiyor” (A1),

“Dedim ya sabah erken gider gece geç gelir yazık bide yoruluyor yazık nasıl zamanı olsun” (A3) demektedirler. Eşinin destek eğitime ihtiyaç duyduğunu belirten annenin cevabı;

“Çocuk gelişimiyle ilgili kitaplar okumasını isterdim eşimin, bu yaş grubuna yönelik daha çok araştırma yapmasını istedim. Eşimin babalık eğitimi almasını isterdim” (A2) şeklindedir. Eşinin okulöncesi eğitimi önemli bulmadığını belirten anne konu ile ilgili olarak;

“Ben de bu işi yapmama rağmen eşim okulöncesi eğitimin öneminin farkında değil, orda yapılan eğitime merakı yok. Ona göre okulöncesi sadece oyun oynama yeri” (A5) demektedir. Bu iki anne de (A2, A5) destek eğitimine ihtiyaç duyulduğunu belirtmekte, iki ailenin de eğitim düzeyinin diğerlerine göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Babaların eğitim konusunda bilinçli olmadığını düşünen bir annenin görüşü;

“Bana göre eşim çocuk eğitimi ve yetiştirilmesi konularında çok bilinçsiz kesinlikle eğitim almalı, çocukla ilgilenmeyi annenin görevi sayıyor, çocuğun şımartılmaması gerektiğini düşünüyor, çocuğa karşı pasiftir” (A5) şeklindedir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde hem çalışan hem de çalışmayan annelerin neredeyse tamamı çocukla ilgili tüm sorumlulukları kendileri üstlenerek babaların bu sorumluluklardan uzak kalmalarına neden oldukları anlaşılmaktadır. Annelerden birinin belirttiği üzere ise çocukla ilgilenmenin ve çocuk sorumluluğunun tümünün anneye ait olduğunu düşünen geleneksel baba örneği de görülmektedir. Çalışmayan ev hanımı anneler eşlerinin uzun süreli ve yorucu işlerde çalışmalarına rağmen çocuklarının eğitimine yeterince katkı sağladıklarını düşünmekte oldukları belirtmişlerdir. Çalışan annelerden biri eşinin çocuğunun eğitimi konusunda elinden geleni yaptığını söylerken diğer çalışan anne ise eşinin yeterince katkı sağlamadığını söylemekte olduğu görülmektedir. Annelerin çoğunluğu eşlerinin çalışma şartlarından dolayı çocuklarının eğitimine katılmakta zaman bulamadıklarını belirtmişlerdir. Çalışan Öğretmen anneler eşlerinin çocuk eğitimi ve yetiştirilmesi konusunda eğitim almaları gerektiğini belirtirken, çalışmayan ev hanımı anneler böyle bir eğitim gerekliliğinden bahsetmedikleri anlaşılmaktadır. Çalışan annelerin diğerlerine göre eğitim konusunda daha bilinçli olduğu söylenebilir. Öğretmen annelerden biri eşini çocuk eğitimi ve yetiştirilmesi konusunda bilinçsiz bulurken aynı zamanda eşinin okulöncesi eğitimi önemli bulmadığını belirttiği görülmektedir.

8. Öğretmenlere Göre Babaların Çocukların Eğitimine Katkılarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlere okulöncesi dönemde babaların çocukların eğitimine katkılarının neler olduğuna yönelik sorular sorulmuş ve yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 10'da yer almıştır.

Tablo 10.

Öğretmenlere Göre Okulöncesi Dönemde Babaların Çocukların Eğitimine Katkıları

Öğretmenlere Göre Okulöncesi Dönemde Babaların Çocukların Eğitimine Katkıları	Kişiler	f
Okul ödevlerine yardımcı olma	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5	5
Eğitime yönelik katkıları yetersiz bulma	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5	5
Okul ihtiyaçları ile ilgilenme	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5	5
Okula gidiş-gelişleri sağlama	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5	5
Okulda yaşadığı problemlerle ilgilenme	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5	5
Okul toplantılarına katılma	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5	5
Okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılma	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5	5
Çocukla eğitici oyunlar oynama	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4	4
Çocuğun durumunu öğrenmek için okul ile iletişime geçme	Ö1, Ö2, Ö3, Ö,	4

Tablo 10’da elde edilen veriler incelendiğinde öğretmenlerin görüşlerine göre babaların çocuklarının eğitimine yönelik yaptığı katkılara öğretmenlerin tamamı okul ödevlerine yardımcı oldukları, beş öğretmenin eğitime yönelik katkıları yetersiz bulduğu, beş öğretmenin çocuğun okul ihtiyaçlarıyla ilgilenildiği, beş öğretmenin çocuğun okula gidiş-gelişini sağlama, beş öğretmenin çocuğun okulda yaşadığı problemlerle ilgilenme, beş kişinin okul toplantılarına katılma, beş öğretmenin okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılma, dört öğretmenin çocukla eğitici oyunlar oynama, dört öğretmenin çocuğun durumunu öğrenmek için okulla iletişime geçme cevabını verdiği görülmektedir. Babalar çocukların okul ödevlerine yardımcı olurlar diye düşünen öğretmenlerin görüşleri şu şekilde sıralanabilir;

“Hepsi değil ama bir kısmı yardımcı olur çünkü çocukların eve geldiği saatlerde babalar işte oluyor çocuklar anne ile olmak istiyorlar. Çocuklar anneye daha yakın o yüzden anne çalışsa bile ödevlerini çalışmalarını anne ile yapmak istiyorlar” (Ö2),

“Bilinçli olan çocuğuyla ilgilenmeyi seven babalar çocuğuyla her şeyi yapabiliyor ödevlerde buna dahil ama böyle babalar çok az, genelde çocuklarla ilgilenen ödevlerini yaptıran bizim branşımızda anneler oluyor” (Ö3),

“Artık aileler çocuk eğitiminin bilincindeler hepsi çocuklarını en iyi şekilde yetiştirebilmek için çaba gösteriyorlar. Tabi bu bilinçte olmayan anne babalarda var. Ödevler konusunda da babaların üzerine düşeni yaptıklarına inanıyorum” (Ö4). Eğitime yönelik katkıları yetersiz olduğunu belirten öğretmenlerin cevapları;

“İllaki vardır, tamam belki yeterli düzeyde olmayabilir belki ama yine çocuğuyla ilgileniyorlar mutlu etmeye çalışıyorlar, oynuyorlar geziyorlar bir şekilde çocuklarının hayatlarına dokunmaya çalışıyorlar. Artık daha bilinçliler” (Ö2),

“Babaların katkısı yeterli düzeyde olmasa da hiç yok diyemeyiz. Daha başarılı çocuklar daha mutlu aileler için babaların katılımı çok önemli” (Ö3),

“Elbette vardır ama yeterli düzeyde değildir. Babalara eğitimler verilerek kendini çocuk yetiştirme konusunda yetiştirmeleri sağlanabilir” (Ö4) şeklindedir. Çocuğun okul ihtiyaçlarıyla ilgilenirler cevabını veren öğretmenler;

“Evet maalesef çoğunlukla öyle. Ailede baba maddi ihtiyaçları karşılar toplum tarafından babaya çizilen rol bu babalarda bunu benimsemiş durumda. Babalar çocuğun okul kıyafetini kırtasiye ihtiyaçlarını karşılayınca gereken görevi tamamladıklarını düşünüyorlar” (Ö2),

“Artık annelerde çalışma hayatında olduklarından hem anneler hem de babalar çocukların maddi ihtiyaçlarını karşılarlar” (Ö4),

“Evet genelde maddi konular olunca ilk akla babalar gelir. Anne de çalışsa bile bu iş babadan beklenir” (Ö5) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Çocuğun okula gidiş- gelişlerini sağlama konusunda öğretmenlerin ifadeleri;

“Erkekler daha çok araç kullandıkları için babalar bu işi yapıyor. Annelerin fırsatı olsa onlarda yapar elbette” (Ö1),

“Bu işi evet çoğunlukla babalar yapıyor. Annelerin araba kullanamaması, evde başka çocuğun olması ya da annenin çalışıyor olması gibi durumlarda baba bu görevi üstleniyor. Genelde evi okula çok yakın olan ailelerde çocuğu okula anne getiriyor” (Ö2),

“Bu konuda anne ya da baba hangisi müsaitse hangisi için kolaysa o götürür getirir diye düşünüyorum” (Ö4) şeklindedir. Çocuğun okulda yaşadığı problemlerle ilgilenenler cevabını veren öğretmenler konu ile ilgili olarak;

“Okul tarafından öğretmen tarafından baba aranarak problem var derse babalar ancak o şekilde iletişime geçerler” (Ö1),

“Biz çoğunlukla annelerle muhatap oluyoruz. Ama ortada gerçekten ciddi bir durum varsa okula veli çağrılmışsa öyle durumlarda babaları görebiliyor. Annenin yanında baba geliyor genelde” (Ö2),

“Ben problem karşısında arayıp da ulaşamadığım ya da ilgilenmeyen bir baba görmedim. Ama ben aramasam haber vermesem belki babanın haberi bile olmaz” (Ö4),

“Ülkemizde çocuğun tüm sorumluluğu annede görüldüğünden okulla öğretmenle görüşmek de annelerin yaptığı bir şey. Çok az baba çocuğunun okul problemiyle direk ilgilenir” (Ö5) demektedirler. Okul toplantılarına katılırlar cevabını veren öğretmenler;

“Her zaman değil çok nadir. Çünkü toplantı saatleri babaların çalışma saatine uymuyor olabilir, okuldan para istenecek korkusundan dolayı, toplantıya anneler gider görüşü, okuldan öğretmen çekinmeleri olabilir” (Ö2),

“Çok az babayı okul toplantılarında görebiliyoruz. Hem çalışan anneler hem de babalarda katılabilsin diye hafta sonlarında yapsak da baba katılımı az oluyor. Babaları en çok sene başında çocuğun okula kayıt yaptırılması aşamasında görüyoruz” (Ö3),

“Özellikle anaokullarında anneler okul toplantılarına daha çok katılıyor. Anne toplantı saatinde uygun değilse ancak baba katılım gösteriyor ya da hiç gelmiyor. Diğer türlü kendiliğinden gelen babalarda eşiyile birlikte toplantıya katılıyor. Bence en uygunu da bu anne babanın toplantıya beraber katılması yani” (Ö5) demektedirler. Okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılırlar cevabını veren öğretmenler konu ile ilgili olarak;

“Maalesef buna da katılmıyorlar. Çok nadir. Biz velilerimizi bilgilendiriyoruz müsait zamanlarınızda elinizden ne gelirse çocukların karşısına bekliyoruz diye ama yine de anneler katılıyorlar. Galiba babalar çocukların önünde daha çok çekiniyorlar çocukların seviyesine anneler kadar inemedikleri için daha kaygılı oluyor olabilirler. Babalar daha sabırsız çocukların sesini gürültüsünü çekemeyebiliyorlar. Son zamanlarda aile katılım çalışmaları baya arttı artık aileler daha çok işin içinde ama bu ilgi daha çok annelerde çocuğun eğitim ortamına anneler daha ilgiyle katılmak istiyor onlarda katkı sağlamak istiyorlar ve bundan da mutlu oluyorlar ama babalarda bu ilgi yok bence öğretmenler elinden geleni yapıyor babayı da dahil etmeye çalışıyor ama babalar yine de geride duruyorlar” (Ö2),

“Babanın sınıfta etkinlik yapması çocuklarda daha etkili çocuklar daha motive ve mutlu oluyorlar. Babaların katılması çocukların özgüvenini arttırıyor kendilerini arkadaş ortamında daha iyi ifade etmelerini sağlıyor. Ben sene başında aile katılım çalışmalarında mutlaka babaları da görmek istediğimden bahsediyorum, çocuklar için öneminden bahsediyorum, bir bakıma mecbur bırakıyorum ki katılsınlar. Buda işe yarıyor her hafta anne ile babalar da aile katılımı için sınıfıma geliyorlar” (Ö4),

“Öğretmenin davet şekli önemli bence. Babaya uygun bir etkinlikle ve saatte baba okula davet edilirse katılabilirler. Ama yine de hepsinin katılacağını düşünmüyorum. Öğretmenlerde daha rahat olacağından genelde annelerle bu çalışmaları yürütüyorlar” (Ö5) cevabını vermişlerdir. Babaların problem olmasa bile çocuğun durumunu öğrenmek için okulla iletişime geçtiğini düşünen öğretmenler konu ile ilgili olarak;

“Çok çok nadir baba çocuğun okulunu okuldaki durumunu merak ediyor. Zaten artık WhatsApp gruplarından okulla ilgili paylaşım yaptığımız için babalarda o fotoğrafları görüyor ve bu da babalara yetiyor. Çocuklarda zaten okulda yaşadığı her şeyi eve giderek anlatıyorlar. Belki büyük sınıflarda babalar daha çok çocuğunun durumunu merak ediyordur ama anasınflarında çok az” (Ö2),

“Bilinçli eğitimin öneminin farkında olan ilgili babalar bir şekilde okula gelerek ya da telefonla iletişime geçerek çocuklarının durumunu sorabiliyorlar. Ama yine babaların çok azı böyle. Aslında her baba çocuğunu durumunu merak eder ama okulöncesi öğretmenleri hep bayan olduğu için çekiniyorlar mı yoksa eşlerinden aldıkları bilgiyi yeterli mi buluyorlar bilemiyorum” (Ö3),

“Ülkemizde çocuğun tüm sorumluluğu annede görüldüğünden okulla öğretmenle görüşmek de annelerin yaptığı bir şey” (Ö5) demektedirler. Çocukla eğitici oyunlar oynarlar cevabını veren öğretmenlerin ifadesi;

“Hayır çok fazla değil, şimdi daha çok çocukları tablet televizyon ya da hazır oyuncaklara yönlendiriyorlar. Bu oyuncaklar da genelde eğitici olmuyor. Amaç sadece çocuğun gönlü olsun onunla vakit geçirsin diye oyuncak alıyorlar. Eğitici oyun nedir babalar çoğunlukla bunun bilincinde değiller. Bu konuda öğretmenlere çok iş düşüyor anne babaları bu konuda bilgilendirmeleri ve farkındalık kazandırmaları gerekiyor. Eğitici oyun nedir, neleri kapsar anlatmaları gerekiyor” (Ö2),

“Çoğu baba eğitici oyun ne bilmez ki. Babalara sorsak istediği her oyuncuğu alıyorum der ama gerektiği kadar çocuğuyla oturup oyun oynadıklarını sanmıyorum. Bu işi çok iyi yapan babalarda vardır elbet ama dediğim gibi her sınıfta en fazla iki, üç tane” (Ö3) şeklindedir.

Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde çok az babanın çocuğun ödevlerine yardımcı olduğunu bu işle daha çok annelerin ilgilendiği görülmektedir. Az sayıda öğretmen ise artık ailelerin daha bilinci olduğunu ve babaların çocukların ödevleri konusunda ellerinden geleni yaptıklarını bildirmişti. Tüm öğretmenlerin ortak görüşü babaların eğitime katkısının olduğu, ancak yeterli olmadığıdır. Bazı öğretmenler babalara çocuk yetiştirme konusunda eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Okul ihtiyaçlarını karşılama konusunda tüm öğretmenler babaların maddi ihtiyaçları karşıladığını, çoğu öğretmen ise babaların çocuğun maddi ihtiyaçlarını karşılama işinin babalara aitmiş gibi toplum tarafından kabul edildiğini, öğretmenlerin yarısına yakını ise babaların babalığı sadece maddi ihtiyaçları gidermek olarak gördüklerini, az sayıdaki öğretmen ise annelerinde çalışma hayatında yer almasıyla artık hem anne hem de babaların ihtiyaçları karşıladıklarını anlatmışlardır.

Okula gidiş-geliş konusunda öğretmenlerin yarısından çoğu erkeklerin daha çok araba kullanması, babaların işe giderken çocuklarını da bırakması ve annelerin evde diğer çocukların bakımı ya da ev işi yapmaları gibi sebeplerden babaların daha çok aktif olduğunu belirtmişlerdir. Diğer öğretmenler ise artık babalar kadar annelerinde çocukların okul ulaşımını sağladıklarını açıklamışlardır. Çocuğun okulda yaşadığı problemlerle babaların ilgilenmesi konusunda tüm öğretmenlerin ortak görüşü çok az babanın bu konuda duyarlı olduğu, daha çok annelerin ilgilendiğini ve okul veya öğretmen tarafından bizzat baba haberdar edilirse o şekilde babaların ilgilenebileceklerini belirtmişlerdir. Babaların okul toplantılarına katılma konusunda tüm öğretmenler çok az babanın toplantılara katıldığını, toplantı saatinde işte olmaları, öğretmenden çekinmeleri, okuldan para istenecek kaygısı, anaokuluna anneler gider görüşü gibi sebeplerden babaların gerekli katılımı göstermedikleri anlaşılmaktadır.

Aile katılım çalışmalarına babaların katılımı konusunda tüm öğretmenlerin görüşü son zamanlarda aile katılım çalışmalarının oldukça arttığı ancak bu konuda da annelerin daha aktif olduğu baba katılımının ise çok az düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Babaların sabırsız olması, çocukların önünde etkinlik

yapmaktan çekinmeleri, iş saatlerinin uymaması gibi sebeplerden katılım sağlamadıkları görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çoğu öz eleştiri yaparak babalara aile katılım çalışmalarının önemini, bu konuda baba desteğinin önemini ve özellikle okulda babaları da görmek istediklerine dair ısrarcı söylemlerde bulunmaları halinde baba katılımının artacağını belirtmişlerdir. Bu yolla sınıfında yüksek baba katılımı sağlayan bir öğretmen sınıfında babalarını gören çocukların daha özgüvenli, daha mutlu ve derslerde daha motive olduklarını açıklamaktadır.

Çocukla eğitici oyunlar oynama konusunda öğretmenlerin tamamı babaların çocuklarıyla oyunlar oynadıklarını ancak eğitici oyunun ne olduğunu bilmediklerini gözlemlemişlerdir. Babalar çocuklarını oyalamak amaçlı daha çok hazır oyuncaklara yönlendirdiklerini, çocukların eline telefon, tablet vererek kendi başlarına oyalanmalarını sağladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler ailelere eğitici oyunu kavramaları açısından onları sürekli bilgilendirmeli ve eve eğitici oyun örnekleri göndermeleri gerektiğini bildirmişlerdir. Babalar herhangi bir problem olmasa bile çocuklarının durumunu öğrenmek amacıyla okulla iletişime geçme konusunda öğretmenlerin ortak görüşü çok az babanın bunu sağladığıdır. Öğretmenlerin okulda çocukların resimlerini çekerek velilere göndermesi ya da anneden aldığı bilgileri yeterli bulması, öğretmenden çekinmesi ya da bu sorumluluğu annenin görevi kabul etmesi gibi sebeplerden babaların bu konuda geri planda olduğunu görülmektedir. Bir öğretmen ise eğitimin önemini farkında olan bilinçli babaların bu konuda gerekeni yaptığını belirtmiştir. Okul veya öğretmene yardımcı olma konusunda öğretmenler babaların meslekleriyle ilgili ne zaman ihtiyaç duyup yardım isteseler babaların kendilerini kırmayıp ellerinden gelen yardımı yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden biri çocuk eğitimi ve yetiştirilmesi konusunda daha önceden çeşitli eğitimler alan babaların diğer babalara göre eğitime katılım konusunda çok daha iyi olduklarını ve daha ilgili olduklarını belirtmiştir.

9. Öğretmenlere Göre Babaların Eğitime Yeterince Katılamama Nedenlerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlere okulöncesi dönemde babaların çocukların eğitimine yeterince katılamama nedenlerine yönelik sorular sorulmuş ve yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 11’de yer almıştır.

Tablo 11.

Öğretmenlere Göre Babaların Okulöncesi Eğitimine Yeterince Katılamama Nedenleri

Öğretmenlere Göre Babaların Okulöncesi Eğitimine Yeterince Katılamama Nedenleri	Kişiler	f
Babaya gerek duyulmaması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5	4
Okulöncesi eğitimi önemli bulmama	Ö1, Ö4, Ö5	3
Eğitimsiz ve bilinçsiz bulma	Ö1, Ö3, Ö4	3
Okul ya da öğretmenden kaynaklanan problemler	Ö2, Ö3	2
Zaman bulamama	Ö2, Ö5	2
Çalışma şartları ve iş yoğunluğu	Ö2, Ö5	2
Babaların karakter ve yapıları	Ö2	1

Tablo 11’de elde edilen veriler incelendiğinde öğretmenlerin görüşlerine göre babaların üç-altı yaş çocuklarının eğitimine yeterince katılamama nedenleri olarak öğretmenlerden dört tanesi anne ya da kardeşler ilgilendiğinden babaya gerek kalmıyor, öğretmenlerden üç tanesinin okulöncesi eğitimi önemli bulmuyorlar, üç tanesinin eğitimsiz ve bilinçsiz olmaları, iki tanesinin okul ya da öğretmenden kaynaklanan problemlerden dolayı, iki tanesine göre zamanları olmadığı, iki tanesinin çalışma şartları/iş yoğunluğu, bir tanesinin babaların karakter ve yapıları cevabını verdiği görülmektedir. Anne ya da kardeşler ilgilendiğinden babaya gerek kalmadığını belirten öğretmenlerin görüşleri şu şekilde sıralanabilir;

“Tabi en büyük neden bu bence anneler çok fazla işin içinde çocukla ilgili her işi anne yapma derdinde bence biraz kendilerini geri çekip ya babalara çocuklarıyla ilgilenme fırsatı sunmalı ya da onları bir şekilde ikna yoluna gitmeli” (Ö3),

“Evet bu çok doğru evde ilgilenecek kardeş ya da anne olunca babalar kendilerine gerek yokmuş gibi hareket edebiliyorlar” (Ö5). Okulöncesi eğitimi önemli bulmuyorlar cevabını veren öğretmenler;

“Okulöncesi kurumlarını çocukların sadece gülüp oynadığı yer olarak görüyorlar. Nasıl olsa güvenli ortam diyerek çocuğunu okula göndererek kafa dinleme derdinde olan velilerle de karşılaştım” (Ö1),

“Evet önemli bulmuyorlar, okulöncesi kurumları bakımevi gibi gören, çocuğun okulda aldığı eğitimden okulda karnı iyi doymuş mu terleyince üzeri değiştirilmiş mi saçı başı düzeltilmiş mi eli yüzü temizlenmiş mi sırf bu anlamda okulu değerlendirenlerde var” (Ö5) cevabını vermişlerdir. Babaları eğitimsiz ve bilinçsiz gören öğretmenlerin ifadesi;

“Eğitimsiz olmaları, bilinçsiz olmaları. Annenin görevi olduğunu düşünmeleri. Babalara eğitim verilmeli. Annelik iç güdü seldir babalık öğrenilir bu yüzden babalar eğitilmelilerdir” (Ö1),

“Bu sorumluluk daha fazla anneye yükleniyor. Babaların eğitimsiz olması çocukların eğitimine katılmama nedenlerinin en büyüğü bence. Babalar eğitilmeli” (Ö4) şeklindedir. Okul ya da öğretmenden kaynaklanan problemlerden dolayı cevabını veren öğretmenler konuyla ilgili olarak;

“Öğretmenlerin bu konuda özverili olması gerekiyor, pes etmemesi gerekiyor, babaları okula davet konusunda ısrarcı olması, durumu anlatması ve bunun çocuk açısından önemini sıklıkla ailelere anlatması. Babaların çocukların hayatındaki yeri ve önemini sürekli vurgulaması ve farkındalık oluşturması gerekir” (Ö2),

“Okul ya da öğretmenle problem yaşayan veli okula gelmek bile istemiyor. O yüzden ortada problem varsa zaten okul ya da öğretmen tarafından gelen her şeyi reddedecektir” (Ö3) ifadelerini kullanmışlardır. Zamanları olmadığından dolayı cevabını veren öğretmenlerden biri;

“Tabi uzun ve yorucu işlerde çalışan babalar katkı sağlamayabiliyorlar” (Ö2) demektedir. Çalışma şartları/iş yoğunluğundan dolayı cevabını veren öğretmenlerden biri konuyla ilgili;

“Evet okula zaman ayıramayan babaların en büyük sebebi bence bu. Yaptıkları işlerden ötürü okula gitmesi gerekiyor ama dükkanını kapatamıyor, işten izin alamıyor, ya da servisi var ona gitmesi gerek gibi” (Ö2) demektedir. Babaların karakter ve yapıları cevabını veren bir öğretmenin konu hakkındaki görüşü;

“Babaların karakterleri, yaptıkları işler de çocukların eğitimine katılma durumlarını etkileyebiliyor. Daha kolay iletişime geçen insanlar okula daha rahat geliyorlar, çocuklarla daha rahat ilgilenabiliyorlar. Mesela öğretmen babalar meslektaş olduğumuz için bizi daha iyi anlıyor ve biliyor ona göre davranıyor. Özgüvenli kendini daha rahat ifade edebilen insanlar bu konuda daha iyiler” (Ö2) şeklindedir. Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkarak annelerin çocuklarının tüm sorumluluklarıyla ilgilendikleri, babaların ise kendilerini geri çektiklerini anlaşılmaktadır. Bazı öğretmenlerin görüşlerine göre ise geleneksel baba tutumuyla çocuk bakımı ve eğitimi görevini tamamen anne işi olarak gören babalarında olduğu görülmektedir. Annelerin babalara gerekli fırsatı sunarak çocuk bakımı ve eğitimi konusunda eşlerini desteklemeleri ve teşvik etmeleri gerektiği söylenebilir.

Öğretmenlerin çoğuna göre ebeveynlerin bir bölümü okulu sadece çocuğun iyi vakit geçirerek eğlenceli oyunlar oynadığı bir yer olarak gördükleri, okulda yapılan eğitimle okulu değerlendirmediklerini anlaşılmaktadır. Babaların çocuk eğitimi konusunda birçok iş ve işlemleri annelerden beklediği ve bu konuda kendilerinin sorumluluk almaktan kaçındıklarını anlaşılmaktadır. Eğitimli ve bilinçli babaların fark edildiği çocuklarının eğitimi ve yetiştirilmesi konusunda onların daha aktif oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin yaklaşık yarısı özveride bulunarak aileleri bilinçlendirmeleri ve onları eğitime katılım konusunda daha çok teşvik etmeleri gerektiğini belirtmişler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu ise okul ya da öğretmenle yaşanan hiçbir problemin çocuğun eğitimine katılmaya engel olamayacağını vurgulamışlardır. Öğretmenler ağır ve yorucu işlerde çalışan ya da işten dolayı vakit bulamayan

babaların olduğunu belirtirken öğretmenlerin çoğu hangi neden olursa olsun çocuğun eğitime katılımın önemli olduğunu, isteyen her babanın bunu gerçekleştirebileceğini belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre iletişimi kuvvetli, kendini daha iyi ifade edebilen, özgüveni yüksek babaların eğitime katılım konusunda daha iyi oldukları anlaşılmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okulöncesi dönem çocukların eğitiminde babaların rolünü belirleyebilmek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada okulöncesi eğitime devam eden çocukların babalarının çocuklarıyla ne kadar süre geçirip ne tür etkinlikler yaptıkları, anne ve öğretmenlerin bu konuda neler düşündüğüne ilişkin sonuçlar ortaya konulmuştur. Araştırmaya göre babaların çocuklarıyla günlük en çok yarım saat ile iki saat arası zaman geçirdikleri, annelerin görüşlerine göre ise babalar çocuklarıyla günlük en çok yarım saat ile bir saat arası zaman geçirdikleri saptanmıştır. Bu çalışmayı destekleyen Şahin, Coşgun ve Kılıç (2017) çalışmalarında ise babaların çocuklarıyla en çok bir-iki saat zaman geçirdiklerini ve bu süreyi yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Türkoğlu, Çeliköz ve Uslu (2013) babaların çocuklarıyla nitelikli zaman geçirme durumuna ilişkin yaptıkları çalışmada babaların çocuklarıyla hafta içinde bir saatten az zaman geçirdikleri sonucunu ortaya koymuşlardır.

Bu araştırmaya göre babaların çocuklarıyla oyun oynama, televizyon izleme ya da telefon, tablet oynama, alışveriş (kitap, oyuncak, giysi alma) yapma, market alışverişine gitme, ev ödevlerini yapma, sohbet etme, spor yapma, kitap okuma, çocukların kişisel ihtiyaçlarında yardımcı olma, sinema ya da tiyatroya gitme, tamirat/tadilat yapma gibi etkinlikleri olduğu saptanmıştır. Annelere göre babaların çocuklarıyla en çok oyun oynama, televizyon izleme ya da telefon, tablet oynama, alışveriş (kitap, oyuncak, giysi alma) yapma, market alışverişine gitme, sohbet etme etkinlikleri yaparken, en az kitap okuma, sinema ya da tiyatroya gitme gibi etkinlikler yaptıkları, anne ve babaların benzer görüşte olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışmayı destekleyen Türkoğlu, Çeliköz ve Uslu (2013) yaptıkları araştırmalarında babaların çocuklarıyla nitelikli zaman geçirmek adına birlikte oyun oynama, okul ödevlerini yapma, açık havada dolaşma, markete gitme, televizyonda çocuk programları izleme, kitap okuma, yemek yapıp yeme, şarkı söyleme, sohbet etme, boyama yapma gibi etkinlikler yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada babalar annelerden farklı olarak çocuklarıyla tamirat/tadilat işleri yaptıklarını belirtmişlerdir.

Babaların çoğunlukla ev ödevlerine yardımcı oldukları, eğitici oyunlar oynadıkları, okul ihtiyaçlarıyla ilgilendikleri, okula gidiş- gelişleri sağladıkları ancak okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılma, çocuğun ilgisini çekecek oyun, hikâye ya da deneyler araştırma gibi davranışları daha az yaptıkları söylenebilir. Bu sonuçları destekleyen bir çalışmada Özgün, Aydılek Çiftçi ve Erden (2013)'de babaların çocuklarıyla oyun oynama gibi etkinliklerle çocukların fiziksel bakımını sağlamaya yönelik etkinliklerden daha çok uğraştıklarını ortaya koymuşlardır. Araştırmayı destekleyen bir diğer çalışmada babaların çocuklarıyla gün içerisinde oyun oynama, sohbet etme, parka pikniğe gitme, tiyatro-sinemaya gitme, spor yapma, kitap okuma, alışveriş yapma (birlikte oyuncak, kitap satın alma), resim ve deney yapma etkinlikleri yaptıklarını belirtmişlerdir (Şahin, Coşgun ve Kılıç, 2017).

Babaların çoğunlukla ev ödevlerine yardımcı oldukları, eğitici oyunlar oynadıkları, okul ihtiyaçlarıyla ilgilendikleri, okula gidiş-gelişleri sağladıkları ancak okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katılma, çocuğun ilgisini çekecek oyun, hikâye ya da deneyler araştırma gibi davranışları daha az yaptıkları söylenebilir. Bu sonuçları destekleyen bir çalışmada Özgün, Aydılek Çiftçi ve Erden (2013)'de babaların çocuklarıyla oyun oynama gibi etkinliklerle çocukların fiziksel bakımını sağlamaya yönelik etkinliklerden daha çok uğraştıklarını ortaya koymuşlardır.

Annelere göre babaların, okula gidiş-gelişleri sağlama, okul ihtiyaçları ile ilgilenme, ev ödevlerine yardımcı olma gibi desteklerde buldukları, ancak daha az düzeyde problem olduğu zamanlarda okul ile iletişime geçtikleri, okul toplantılarına katıldıkları, çocuğun ilgisini çekecek oyun, hikâye ya da

deneylerler yaptıkları anlaşılmaktadır. Araştırmayı destekleyen bir çalışmada babaların çocuklarıyla gün içerisinde oyun oynama, sohbet etme, parka pikniğe gitme, tiyatro-sinemaya gitme, spor yapma, kitap okuma, alışveriş yapma (birlikte oyuncak, kitap satın alma), resim ve deney yapma etkinlikleri yaptıklarını belirtmişlerdir (Şahin, Coşgun ve Kılıç, 2017).

Öğretmenlere göre az sayıda babanın ev ödevlerine yardımcı olduğu, okul ihtiyaçlarıyla ilgilendiği, çocuğun okula gidiş- gelişlerini sağladığı, problem olduğu zamanlarda okul ile iletişime geçtiği, okul toplantılarına ve okulda yapılan aile katılım çalışmalarına katıldığı, çocukla eğitici oyunlar oynadığı ve çocuğun durumunu öğrenmek için okul ya da öğretmen ile iletişime geçtiği anlaşılmıştır. Bu araştırma ile benzer sonuçlar elde eden Amato ve Rivera (1999) ve McWayne vd. (2013) olumlu baba katılımı, çocukla ilgili olma, çeşitli ev aktivitelerine katılma, çocukla oyun oynama ve kitap okuma, çocuğun ev ödevlerine yardımcı olma gibi öğrenme faaliyetlerine dahil olma, okul ile iletişim halinde olma, çocukla birebir vakit geçirerek ona yakınlık ve destek sağlama gibi sonuçları ortaya koyduğu anlaşılmıştır.

Babalara göre çocuklarının eğitime yeterince katılamama nedenler arasında çalışma şartları, zaman sıkıntısı, anne ve kardeşlerin bazı işleri yaparak kendilerine ihtiyaç duyulmaması, okulöncesi eğitimi önemsiz bulmaları ve okul ya da öğretmenden kaynaklanan problemler sayılmaktadır. Babaların çalışma şartları ve iş yoğunluğundan zaman bulamadıkları, anne ya da kardeşlerin çocukla ilgilenmesi nedeniyle kendilerine gerek kalmadığını düşündükleri görülmektedir. Çocukların eğitime yeteri kadar katılmama nedenleri arasında destek eğitime ihtiyaç duyulması, okul ya da öğretmenden kaynaklanan problemler sayılırken okul öncesi eğitimin uzun olmasından yakınan baba da bulunmaktadır. Çalışmayı destekler nitelikte olan Türkoğlu, Çeliköz ve Uslu (2013) yaptıkları çalışmada babaların çocuklarıyla yeterince zaman geçirememesi nedeni olarak babaların en çok iş saatlerinin yoğunluğu, beden ve zihin yorgunluğu olarak cevap verdikleri ifade edilmiştir. Benzer sonuçlara ulaşan Şahin, Coşgun ve Kılıç (2017)'de yaptıkları çalışmada babaların çocuklarıyla yeteri kadar vakit geçirememesi nedeni olarak babaların iş yoğunluğu ve zaman sıkıntısını belirtmişlerdir.

Anne görüşlerine göre babaların çocuklarının eğitime yeterince katılamama nedenleri olarak en çok anne ya da kardeşler ilgilendiğinden babaya gerek kalmaması olarak belirlenirken, az sayıda babanın okul öncesi eğitimi önemsiz bulması ve bu konuda bilinçsiz oldukları anlaşılmıştır. Razon (1987), Castillo vd. (2013), Norman vd. (2014), Raeburn (2015) yaptıkları çalışmada çalışma koşulları bakımından zamanının çoğunu iş yerinde geçiren ve zor şartlarda çalışan babaların işten eve geldiklerinde çocuklarıyla vakit geçirmek yerine televizyon izleme, gazete okuma, dinlenme gibi etkinlikleri yapmayı tercih ettikleri görülürken, daha kısa zamanlı ve esnek çalışma saatleriyle çalışan babaların eve geldiklerinde çocuklarıyla vakit geçirme konusunda daha istekli oldukları anlaşılmıştır.

Öğretmen, baba ve annelere göre babaların eğitime yeterince katılamama nedeni olarak çocuklarla anne ya da kardeşlerin ilgilendiği, bu nedenle babaya ihtiyaç duyulmadığı belirtilmiştir. Öğretmenlere göre babaların okul öncesi eğitimini önemli bulmaması ve babaların bu konuda eğitimsiz olmaları diğer bir neden olarak sayılmaktadır. Araştırmayı destekleyen iki çalışmada babaların çocuklarının yaşamındaki katılımını düşüren etkenleri kişisel sebepler, anne ile ilgili problemler, ebeveyn becerilerindeki eksiklik, ekonomik zorluklar ve çalışma saatlerindeki uzunluk olarak belirtilmiştir (Crouter, Perry-Jeckins, Huston ve Mchale, 1987; Roberts, Coakley, Washington ve Kelley, 2014). Benzer bir çalışma olan Erdoğan ve Demirkasimoğlu (2010)'da yaptıkları çalışmada ebeveynlerin çocuklarının eğitime katılım konusunda pasif ve isteksiz olduklarını ifade etmişlerdir. Eğitim sürecine katılım ise yoğunlukla ailenin okula gelip bilgi alışverişinde bulunması, öğretmenlerin öneri ve tavsiyelerini alması, çağırıldıklarında toplantılara katılmalarıyla sınırlı olduğu görülmüştür. Ailenin eğitim sürecine katılımının önündeki engeller arasında ailelerin ve eğitimcilerin olumsuz tavırlarının da olduğu anlaşılmıştır. Okullarda aile katılımını engelleyen faktörlerin giderilmesine ve katılımı arttırmaya yönelik çalışmaların gereğince yapılmadığı ifade edilmiştir.

Bazı babaların çocuğun eğitime yönelik katkı sağlarken bazılarının yeteri kadar katkı sağlamadığı saptanmıştır. Annelerin bazıları eşlerin çocuk eğitimine katkısının yeterli olduğunu düşünürken, eğitilmiş anne ve öğretmenler babaların çocuk eğitimine katkısını yetersiz bulmaktadır. Bu sonucu destekleyen Özyürek vd. (2018) aile katılım çalışmalarına daha çok annelerin katıldığı, baba katılım oranlarının çok düşük olduğu, aile ile görüşmelere, sınıf içi etkinliklere ve yıl sonu etkinliklerine annelerin tamamının katıldığı, babaların sadece yıl sonu etkinliklerine katılmakla yetindiklerini belirtmiştir. Bu çalışmadan farklı sonuçlara ulaşan Şahin, Coşgun ve Kılıç (2017)'de yaptıkları araştırmada ise babalar çocuklarıyla geçirdikleri zamanı yetersiz buldukları, çocukların daha fazla ilgiye ihtiyaçlarının olduğu, onlarla daha fazla zaman geçirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

Bu çalışma farklı aile yapıları ve farklı yaş grupları ile yapılabilir.

MEB'e bağlı okullar tarafından anne-babalara, çocuk eğitimi ve gelişimi konusunda bilgilendirmelerini sağlayacak seminer, konferans ve bilgilendirme toplantıları yapılabilir

Anne-baba-çocuk etkileşimine yönelik eğitimlerin yaygınlaştırılması için yükseköğretim kurumları, gerekli bakanlıklar (eğitim, sağlık), medya ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği sağlanabilir.

Öğretmenler babaların eğitimlere daha fazla katılacağı kitap okuma tiyatro gibi etkinlik yapabilirler.

Öğretmenler aile katılım çalışmalarına aileleri özellikle babaları daha çok dahil ederek onlara farkındalık kazandırabilirler.

Babaların çocukların bakımında ve eğitiminde daha fazla rol alabilmeleri için anneler bilgilendirilerek babaların destek olmaları sağlanabilir.

Yönetici ve öğretmenler, babaları "Baba Destek Programlarına" yönlendirilmeli, bu gibi çalışmalarla çocuk bakımı ve eğitimi konusunda eğitilmeleri sağlanmalıdır.

Kaynakça

- AÇEV. (2019). Baba destek programı, Anne Çocuk Eğitim Vakfı. <https://www.acev.org/ne-yapiyoruz/anne-babalar-icin/baba-destek-programi/>
- Ay, F, Şahan, G. (2018). Aile eğitimi kurslarının yetişkin eğitimi bağlamında etkililiğinin değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 66-86.
- Akduman, G.G. (2012). *Okulöncesi eğitime giriş. okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi*. Pegem Akademi. 3. Baskı. Ss 2-6.
- Amato, P. R., & Rivera, F. (1999). *Paternal involvement and children's behavior problems*. *Journal of Marriage and the Family*, 61(2), 375-384.
- Anlıak, Ş. (2004). Okulöncesi dönemde çocuğun yaşamında baba ve erkek öğretmenin rolü ve önemi. *Ege Eğitim Dergisi*, (5), 25-33.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bir bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 3(1), 1-9.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Castillo, J. T., Welch, G. W., & Sarver, C. M. (2013). *The relationship between disadvantaged fathers' employment stability, workplace flexibility, and involvement with their infant children*. *Journal of Social Service Research*, 39(3), 380-396.
- Crouter, C., A., Perry-Jeckins, M., Huston, T. L. & Mchale, S. M. (1987). *Process underlying father involvement in dual-earner and single earner families*. *Developmental Psychology*, 23(3), 431-440.
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16(3), 399-431.
- Güngörmüş, O. (2003). *Baba-çocuk ilişkisi, Ana-Baba Okulu*. (Ed: Yavuzer, H.) Remzi Kitabevi, İstanbul.

- Gürşimşek, I., Kefi, S. ve Gırgın, G. (2007). Okulöncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 181-191.
- İnci, M.A. ve Deniz, Ü. (2015). Baba tutumları ile çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02), 1-9.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*. 1(1), 62-80.
- Koçak, H, Yılmaz, O. (2020). Eine vergleichende Studie zu didaktischen Elementen in der deutschen Kinder- und Jugendliteratur: "Savruk Peter- Der Struwelpeter" und " Nur Mut, Kurt! - Cesur ol Korkut!". *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37(2), 424-436.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-91.
- Lamb, M. E. (1997). *Fathers and child development: An introductory overview and guide. the role of the father in child development.* (Ed. by M. E. Lamb). New York: John Wiley, Sons, Inc, 1-21.
- Lamb, M.E. (2000). Kültürler arası bakış açısı ile babanın çocuk gelişimindeki rolü ve önemi. sempozyum raporu, Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayın No:12, İstanbul, s.19-32.
- McWayne, C., Downer, J. T., Campos, R., & Harris, R. D. (2013). *Father involvement during early childhood and its association with children's early learning: A metaanalysis.* Early Education & Development, 24(6), 898-922.
- Norman, H., Elliot, M., & Fagan, C. (2014). *Which fathers are the most involved in taking care of their toddlers in the UK? An investigation of the predictors of paternal involvement.* Community, Work & Family, 17(2), 163-180.
- Önder, A. (2004). *Konuşarak ve dinleyerek anlaşalım: Ailede etkileşim* (2. Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Özen, D.Ş. (2009). Ergenlerde anneden algılanan kabul / ilgi ile benlik-algısı arasındaki ilişki: Babadan algılanan kabul / ilginin aracı rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12 (24), 28-38.
- Özgün, Ö., Aydılek Çiftçi, M. A. ve Erden, Ş. (2013). *The meaning of fatherhood as perceived by Turkish police fathers and their young children.* educational research & Reviews, 8(21), 1966-1978.
- Özyürek, A., Şalıcı, O., Mamiyev, D., Çekiç, İ., Sağlam, C. ve Nazlı, B. (2018). Okul öncesi eğitimde baba katılımının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 31 (2), 2018, 613-631.
- Pekkarataş, E. (2010). *3-6 Yaş çocukların babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Poyraz, H. ve Dere, H. (2003). *Okulöncesi eğitiminin ilke ve yöntemleri*. 2. baskı, Anı Yayıncılık, s.210, Ankara.
- Razon, N. (1987). *Çocuk eğitiminde babanın rolü.* Pembe Bağcık Dergisi Gözlem Yayıncılık, 1, 1-3.
- Roberts, D., Coakley, T.M., Washington, T.J. & Kelley, A. (2014). *Fathers' Perspectives on Supports and Barriers that Affect Their Fatherhood Role.* Sage Open, 1-10. <https://doi.org/10.21764/efd.79771>
- Şahin, F.T., Çoşgun, A.A. ve Kılıç, Z.N.A. (2017). Babaların çocuklarıyla vakit geçirme durumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1),319-349.
- Şahin, F.T. ve Özbey S. (2007). Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 18(1), 39-48.
- Taşkın, N. (2011). Çocukların gelişiminde katkıları unutulmalar: babalar. *Eğitime Bakış Dergisi*, 20, 43-47.
- Türkoğlu, B., Çeliköz, N., ve Uslu, M. (2013). 3-6 Yaş aralığında çocuğu olan babaların nitelikli zaman algılarına dair görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 54-71.
- Yavuzer, H. (2017). *Çocuk yetiştirmede farklı anne baba tutumları.* A. Baltaş, Z. Baltaş, Ü. Davaslıgil, İ. Demir, H. Ergin, T. Ergin, B. Birkan içinde, Ana-Baba Okulu: Ana-Baba Eğitimi ve Aile İçi İletişim Becerileri. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan, Y. (2000). Değişik açılardan babanın çocuk gelişimindeki rolü ve önemi, çocuğun yaşamında babanın rolü ve önemi, Sempozyum Raporu, İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayın No:12.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Etik Kurul İzin Belgesi

Bu çalışma, 2019-2020 yılı araştırma verileri kullanılarak ve birinci yazar tarafından ikinci yazar danışmanlığında tamamlanan yüksek lisans semineri dersine dayalı olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın tüm aşamaları boyunca "Araştırma ve Yayın Etiği" kurallarına uyulmuş, katılımcılardan onam alınmış, veri analizleri ve makale aşaması katılımcı görüşlerine sunulmuştur.